

20e UITGAVE VAN DE VRIENDEN VAN DE HONDSBOSSCHE,
KRING VOOR NOORD-HOLLANDSE WATERSTAATSGESCHIEDENIS (2003)

Bij mij secretaris
A. B. Bluzé

ABRAHAM BLUZÉ
(1657-1720)

kastelein, secretaris, rentmeester en landmeter
van de Hondsbossche

baljuw en schout van Petten

Will. C. Thijssen

Inhoudsopgave

Pag.

Inleiding.....	3
De organisatie achter de zeewering.....	4
Waar kwam de familie Bluzé vandaan?.....	6
Abraham Bluzé als landmeter-cartograaf.....	7
Kastelein in het gemeenschapshuis en secretaris.....	11
Het Camperduin.....	13
Rentmeester Bluzé.....	14
Vrije jacht voor de Hondsbossche of toch niet?.....	16
Baljuw, schout en strandvonder van Petten.....	17
De bedijking van het Pettemervlak.....	18
Ramen in de kerken van Petten, Camp en Zaandam.....	21
Herziening van het reglement van de Hondsbossche, 1717.....	23
Besluit: een leven in dienst van de Hondsbossche.....	25
Noten.....	28
Herkomst illustraties.....	30

Henk Schoorl en Bluzé

In september 1997 gaf Henk Schoorl met het hem eigen enthousiasme tijdens een vergadering van het bestuur van de 'Vrienden van de Hondsbossche' aan graag een uitgave te willen verzorgen over Abraham Bluzé. Die vormde een van de figuren uit de geschiedenis van Noord-Holland waarin hij bijzonder was geïnteresseerd. Bluzé was niet alleen baljuw en schout van Petten, maar ook kastelein, secretaris en rentmeester van het Hoogheemraadschap van de Hondsbossche en Duinen tot Petten en bovendien landmeter-kartograaf. Met name die laatste bezigheid zal Henk Schoorl bijzonder hebben aangesproken.¹

Henk heeft nog een eerste begin gemaakt met het noodzakelijke onderzoek in het destijds net opnieuw geïnventariseerde archief van de

Hondsbossche. Door zijn overlijden in december 1997 is van verdere uitdieping en uitwerking van het onderwerp en een publicatie helaas niets meer gekomen. Wel werd in Henks papieren nalatenschap een map gevonden met voornamelijk genealogische gegevens betreffende het geslacht Bluzé en daaraan geparenteerden. Toen het bestuur van de 'Vrienden van de Hondsbossche' mij verzocht het project over Abraham Bluzé voort te zetten, voelde ik me zeer vereerd en heb ik van harte aan dat verzoek voldaan. Het resultaat dat thans voor u ligt, draag ik op aan de nagedachtenis van dr. Henk Schoorl.

Will. C. Thijssen

Inleiding

In het vroege voorjaar van 1682 werden de regenten van de Hondsbossche getroffen door het overlijden -na 25 jaar trouwe dienst- van Jacob Schatter, die eerst alleen kastelein-secretaris was, later ook rentmeester. In maart 1657 was hij op verzoek van zijn door een zware beroerte getroffen vader tot diens opvolger benoemd als kastelein-secretaris. Toen de rentmeester in maart 1679 aftrad, werd Schatter ook in die functie aangesteld.² Zo ontstond een

concentratie van bevoegdheden in handen van één persoon die de hoofdingelanden wellicht niet helemaal aanstond. Zij bepaalden in elk geval in 1679 nadrukkelijk, dat het dijkgraaf en heemraden in geval van een vacature niet vrij stond zo maar een opvolger te benoemen. Zij wilden zelf over het vergeven van de drie functies beslissen. Het is overigens ook mogelijk, dat ze slechts wilden aangeven wie het recht van benoeming toekwam.³

"Petten aan de Hollandse Zeekust". Gezicht op het dorp aan het begin van de 17^e eeuw. Tekening in rood krijt, pen in grijs en penseel in kleuren, anoniem.

De drie vacatures kwamen in maart 1682 op de agenda van de hoofdingelanden. Die benoemden vervolgens de zwager van Schatter tot kastelein-secretaris “...onder tgenoth van het tractement dat sijn voorsaat...” genoten had. De nieuwe functionaris was de jongste broer van Schatter’s vrouw en heette Abraham Bleuse, “*secretaris tot Petten*”. Er had zich ook een tweede kandidaat aangemeld, namelijk Theodorus Groot, “*av(o)caat tot Alkmaar*”, zodat de hoofdingelanden konden kiezen. De hoofdingelanden van Alkmaar, Amsterdam, Enkhuizen en Haarlem prefereerden Groot. Die van Hoorn en Medemblik en de zes kavels waarin het omslagplichtig gebied van de Hondsbosche was verdeeld voelden echter meer voor Bleuse. De laatste werd dus met een meerderheid van acht tegen vier stemmen benoemd. Na zijn verkiezing moest hij een borgsom op hoesten van 5.000 gulden. Wellicht werd dat bedrag gevraagd omdat de Hondsbosche nog een aanzienlijk bedrag van zijn overleden voorganger te vorderen had. Om die vordering veilig te stellen was zelfs beslag gelegd op diens bezittingen in het gemenelandshuis. Nog in 1682 kocht de Hondsbosche van de erfgenamen Jacob Schatter en zijn vrouw Engeltje Bleuse voor 150 gulden de kapshuur die de overleden kastelein-secretaris ooit voor eigen rekening en gebruik op het erf van het gemenelandshuis had mogen plaatsen.⁴

Zo begon Abraham Bleuse of Bluzé -zijn niet alledaagse achternaam werd op uiteenlopende wijze gespeld- zijn

loopbaan bij het Hoogheemraadschap van de Hondsbosche. Naderhand trad hij ook als rentmeester op en daarmee werd hij als Schatter voor hem de centrale spil in de organisatie van het hoogheemraadschap. Bovendien was Bluzé baljuw en schout van Petten. We overdrijven niet als we hem betitelen als de ongekroonde koning van dit dorp en de directe omstreken. De combinatie van al zijn functies maakte hem namelijk tot een machtig man. Abraham Bluzé is daarom een speciale uitgave waard, zeker als we bedenken dat hij maar liefst 35 jaar in functie bleef. Onze kastelein, secretaris, rentmeester et cetera vormt ook een prima aanknopingspunt om het hele reilen en zeilen van het Hoogheemraadschap van de Hondsbosche aan het einde van de 17e en het begin van de 18^e eeuw te belichten. Weliswaar leverde de Zeewering zelf in die tijd niet zo heel veel problemen op, maar achter de dijk was er wel van alles aan de hand. De regenten lagen bijvoorbeeld overhoop met de houtvester van Holland over hun geliefde jachtpartijen in de duinen. Een ander teer punt waren de enorme maaltijden van het bestuur. Pogingen om de hieraan verbonden kosten te verminderen draaiden steeds op een mislukking uit. In 1717 kwam men met een nieuw huishoudelijk reglement waarin duidelijke grenzen aan de verteringen werden gesteld. Het jaar 1719 vormt het eindpunt van ons onderzoek. Toen nam Bluzé’s zoon -die ook Abraham heette- tijdelijk de ambten van zijn vader over. De oude Abraham overleed tenslotte in 1720 op 72-jarige leeftijd.

Het hoog oprijzende gemenelandshuis in de Hazepolder. Op de voorgrond de leiding naar het pomphuis in het Krabbewater achter het dorp waarmee de Alkmaarse zoutzieders zeewater oppompten. Rechts de Pettemer meelmolen. Op de achtergrond de hoge Camperduinen met het oude kerkje van Camp. Detail uit een loterijkaart ten behoeve van het gasthuis van Petten. Gravure door C.J. Visscher, 1643.

De organisatie achter de Zeewering⁵

Om Bluzé’s positie en functioneren duidelijk te kunnen maken, moeten we enige aandacht schenken aan de bestuursinrichting van de Hondsbosche. Reeds rond 1500 bestond er een afzonderlijk dijkscollege dat toezicht op de

Zeewering hield. Het bestond uit een dijkgraaf en enige heemraden, op advies van het Hof van Holland benoemd door de graaf. Dat gold ook voor de rentmeester, die belast was met het financieel beheer. De grafelijke Raad of het Hof

van Holland te 's Gravenhage speelde van oudsher een belangrijke rol bij het beheer van de Zeewering. Het nodige jaarlijks dijkgraaf en heemraden samen met enkele lokale edelen en vertegenwoordigers van de belangrijkste steden -Haarlem, Amsterdam, Alkmaar, Hoorn, Enkhuizen en Medemblik- uit om naar Petten te komen, oefende het oppertoezicht uit op de dijkwerken, stelde de hoogte van de omslag vast en controleerde de rekening. Er was eind 15^e eeuw al sprake van een duidelijk omslagplichtig gebied dat aan het onderhoud van de Hondsbosche moest betalen. Het betrof de ingelanden van de zes kavels, namelijk Duinkavel, de Vier Noorderkoggen, Drechterland,

de Schager-en Nedorperkoggen, Geestmerambacht en Waterland.⁶

Halverwege de 16^e eeuw kwam er commentaar op de hele gang van zaken. Ontevreden ingelanden stuurden in 1553 een verzoekschrift naar Keizer Karel V waarin werd geklaagd over allerlei misstanden in het bestuur, de hoge kosten en andere ongeregelheden. Karel V reageerde door op 15 mei 1555 een provisionele ordonnantie uit te vaardigen waarin onder meer werd bepaald dat:

- de dijk gesmaldeeld moest worden in zes parken of perken, voor ieder kavel één, waarvan zij het onderhoud voortaan zelf moesten regelen;
- het bestuur over de zeewering zou bestaan uit een dijkgraaf en zes heemraden, uit ieder kavel één;
- de materialen voor de Zeewering moesten worden ingekocht en op het werk afgeleverd door de waarschappen of vertegenwoordigers van de kavels;
- de lokale belastinginners in de kavels ieder in hun dorp de Hondsbosche omslag moesten invorderen en afdragen aan de waarschappen.

De rol van het Hof van Holland was hiermee uitgespeeld. Het beheer van de zeewering berustte voortaan bij dijkgraaf, heemraden, waarschappen en geëmmiteerde hoofdingelanden van de zes steden en kavels, zonder enige bemoeienis van hogerhand.

In de tweede helft van de 17^e eeuw werden alle zaken van de Hondsbosche en Duinen tot Petten volgens een vast schema afgehandeld. Rond Letare (de vierde vastenzondag eind maart) vond in het gemenelandshuis de grote vergadering van hoofdingelanden plaats. De dijkgraaf presenteerde dan zijn eis of petitie van de uit te voeren werken. De dag daarop vertrok het gezelschap naar Alkmaar voor het 'afhoren' van de rekening van de waarschappen en de rentmeester. Voorts wezen de heren uit hun midden commissarissen aan voor de aanbesteding van dat jaar noodzakelijk geachte werken aan de Zeewering op Beloken Pasen (de zondag na Pasen). Tenslotte volgde nog de afschouw van de werken rond Jacobi (eind juli, begin augustus). Deze drie samenkomsten op Letare, Beloken Pasen en Jacobi vormden de drie ordinari comparities of reguliere vergaderingen.

Het dagelijks bestuur van de Hondsbosche was een zaak van dijkgraaf en hoogheemraden, aanvankelijk alleen bijgestaan door een rentmeester. Het gemenelandshuis of "Huys op 't Hondsbosch", gebouwd in de eerste helft van de 16^e eeuw, deed dienst als bestuurszetel en werd bovendien al snel een gewilde pleisterplaats voor hoogwaardigheidsbekleders die de dijk wilden inspecteren, of op doorreis waren. Het gemenelandshuis werd bewoond en beheerd door een kastelein, die ook ging fungeren als secretaris. Bovendien had het hoogheemraadschap een bode in dienst.

INKOOP VAN RIET,

Aan den
HONTSBOSSCHE.

D Ed. Heeren Dyk-graaf
en Regenten van den
Hontsbosche ende Duy-
nen tot Petten / zijn van
meeninge ten dienste van den selven
Hontsbosche / in 't Openbaar in te
kopen / een Considerabele quantiteyt
Riet / ende dat by parthyen / van 60
Hoeren teffens,

Ymand tot de Leverantie gene-
gen zynde, kome op Donderdag den 16 September 1717.
des voormiddags ten negen uren, op 't Gemene-
landshuys van den Hontsbosche tot Petten; aanhoore de Con-
ditien en doe sijn proffijt.

Segget voort.

r Alkmaar Gedrukt by de Wed. van Cornelis van Trier, Ordinaris Druk-
ker van 't Kleya-Zegel in de Lange-straet, op de boeck vande Houil.

Aanplakbiljet voor de openbare inkoop van riet op het gemenelandshuis op 16 september 1717. Uit het bestuur aangewezen commissarissen verzorgden de aanbesteding van werken aan de Zeewering en de inkoop van materialen zoals riet voor het maken van schuttingen waarmee het stuivend zand werd gevangen.

Het wapen van Abraham Bluzé. Detail uit het gebrandschilderde raam van de Hondsbossche in de Oostzijderkerk te Zaandam, 1687.

Waar kwam de familie Bluzé vandaan? ⁷

Kastelein en secretaris Abraham Bluzé was de derde opeenvolgende telg uit het geslacht Bluzé die deze voornaam droeg. De familie Bluzé had haar wortels in de Zuidelijke Nederlanden. De eerste ons bekende Bluzé, Toussaint geheten, was afkomstig uit Buvry, een dorpje ten zuid-oosten van Doornik. Hij behoorde tot de duizenden Waalse calvinisten die na het uitbreken van de Opstand tegen Filips II de wijk naar de Noordelijke Nederlanden namen. Wanneer hij precies vertrok weten we niet, maar in ieder geval bevond hij zich reeds voor 1590 te Leiden. In dat jaar vestigde hij zich namelijk te Middelburg met een attestatie van de Waalse Kerk in Leiden. Vijf jaar later, in 1595, was hij weer terug in Leiden en werd aldaar als poorter ingeschreven met het beroep “*vettemariër*”, ofwel koopman in boter, olie en spek. Het verblijf te Leiden was niet definitief, want in 1609 vinden we hem in Amsterdam, komende uit Delft.

Toussaint Bluzé was getrouwd met Denise de Moine, ook wel Morny of Moury genoemd. Onder hun kinderen

bevond zich een rond 1592 geboren zoon. Deze droeg de naam Abraham. Hij was van beroep “*bourraissier*” oftewel sajtmaker, en huwde in 1615 met de te Hamburg geboren Engel Jans Mus. Van Abraham en Engel zijn drie kinderen bekend, Thousain, Alison en Abraham geheten, en allen gedoopt in de Waalse Kerk te Amsterdam.

Het jongste kind, geboren in november 1620, bracht het tot secretaris van Oudkarspel en de vierschaar en weeskamer aldaar. Hij trouwde met Griet Jurriaans. Deze tweede Abraham overleed reeds op 36-jarige leeftijd in 1657. Op het moment van zijn dood was zijn vrouw Griet zwanger van haar derde kind. Dit werd op 25 november 1657 gedoopt in de gereformeerde kerk van Oudkarspel. Het was een zoon en hij kreeg natuurlijk de naam Abraham naar zijn vader en grootvader. Van de jeugd van de derde Abraham is niets bekend. Wel wordt naderhand duidelijk dat hij zich in het vak van landmeter heeft bekwaamd.

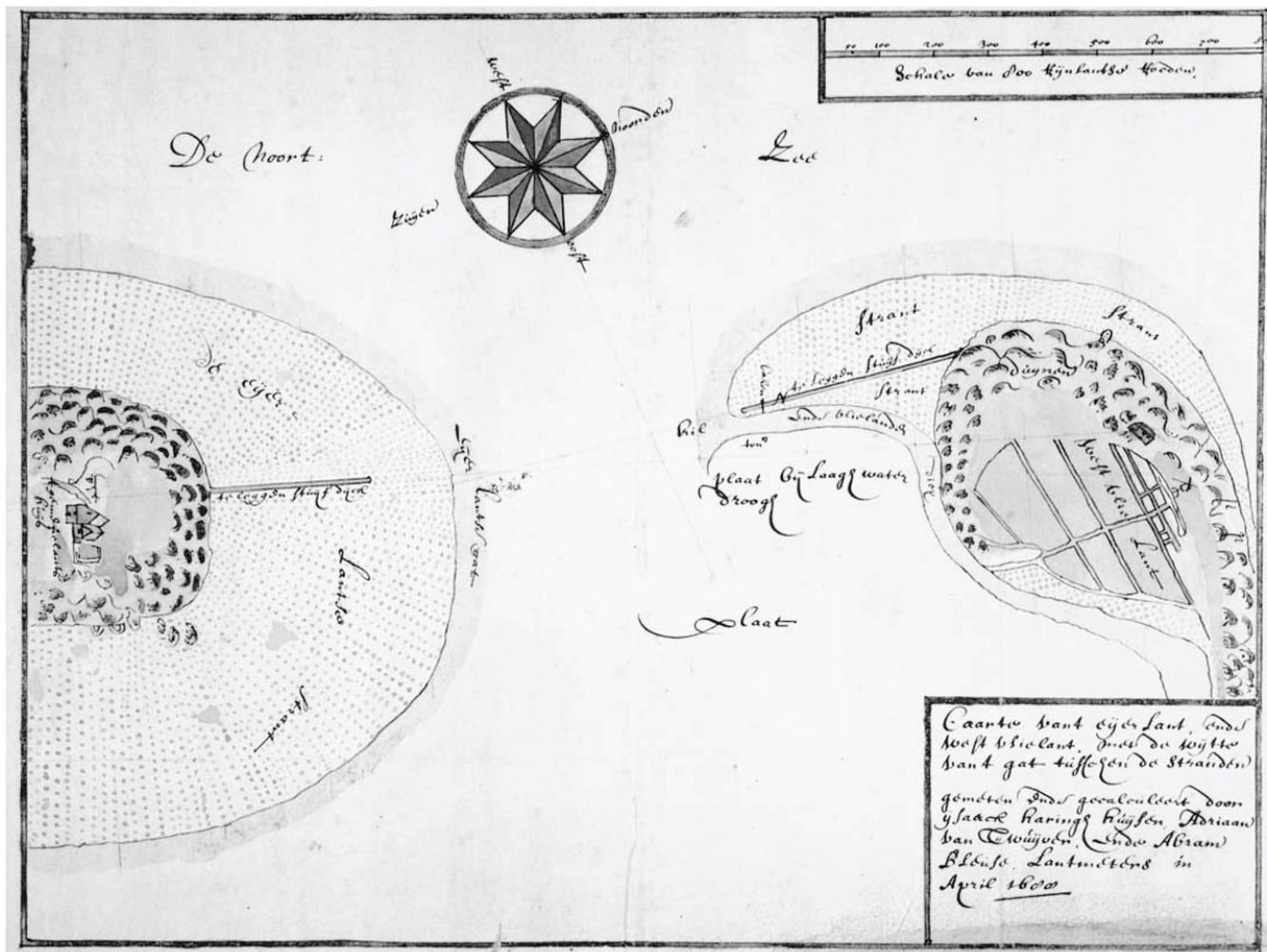
Abraham Bluzé als landmeter-cartograaf

Ten tijde van zijn aanstelling bij de Hondsbossche was Abraham Bluzé niet alleen “*secretaris tot Petten*”, maar ook landmeter. Tot dat laatste beroep werd hij op 25 juli 1676 door het Hof van Holland toegelaten na de officiële landmeterseed te hebben afgelegd. In het desbetreffende verzoekschrift gaf hij aan:

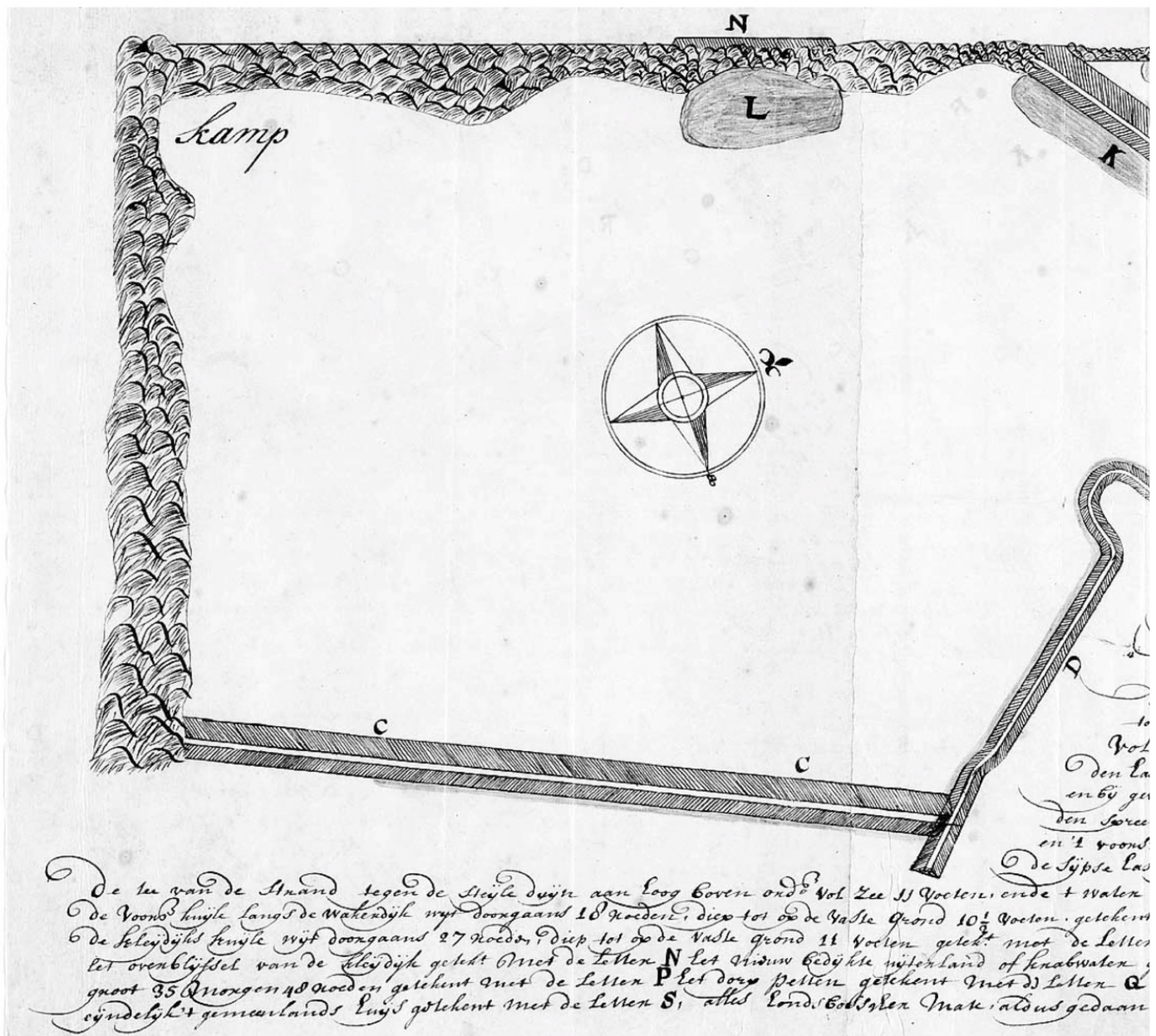
“...dat hy hem jnde konste van de Geometria eenige tijt herwaerts sulx geoeffent ende soo verre geavanceert heeft, dat hij sich vertrout capabel te wesen omme t ampt van Lantmeter voortaan ten dienste ende gerieve van eenen ijgelycken te bedienen ...”⁸

Hij had zijn examen afgelegd bij de “*mathematicus*” Genesisus Paen, van 1649 tot 1679 “*contrarolleur van 's Lands Werken en fortificatiën*” in dienst van de Staten van Holland.⁹ Het is niet bekend door wie en waar Bluzé is opgeleid. Met betrekking tot de theoretische en praktische scho-

ling van aspirant-landmeters wordt onderscheid gemaakt tussen twee categorieën in de beroepsgroep: de eerste heeft het vak geleerd van een praktiserend landmeter, de tweede op een school of universiteit, al dan niet in combinatie met een stage. De universiteit van Leiden verzorgde vanaf 1600 een opleiding in de vestingbouw- en landmeetkunde, de zogenaamde “*Duytsche Mathematique*”. Deze opleiding verdween in 1681. Daarna bleef uitsluitend de mogelijkheid over zich in het vak te bekwamen door bij een andere landmeter in de leer te gaan of een particuliere school te bezoeken. Het is niet ondenkbaar dat Alkmaar en/of Schagen in de 17^e eeuw zo'n school rijk zijn geweest, aangezien tussen 1600 en 1700 maar liefst 30 Alkmaarders en negen inwoners van Schagen als landmeter werden toegelaten, waarbij nog diverse anderen uit de omliggende dorpen komen. Misschien dat onze Abraham daar, of in Leiden zijn theoretische kennis opdeed en verder in de praktijk werd geschoold door een ervaren landmeter.¹⁰

In het voorjaar van 1688 maakten de landmeters Haringhuizen, Van Twijver en Bluzé in opdracht van de Gecommitteerde Raden diverse kaarten van de Waddeneilanden, Wieringen en de kop van Noord-Holland. Hier als voorbeeld een kaart van Eijerland met het gemenelandshuis aldaar (links) en de zuidkant van Vlieland met het dorp Westvlieland en de meelmolen (rechts). Verder is een plan ingetekend om met behulp van stuifdijken de aanwas van de stranden te bevorderen.

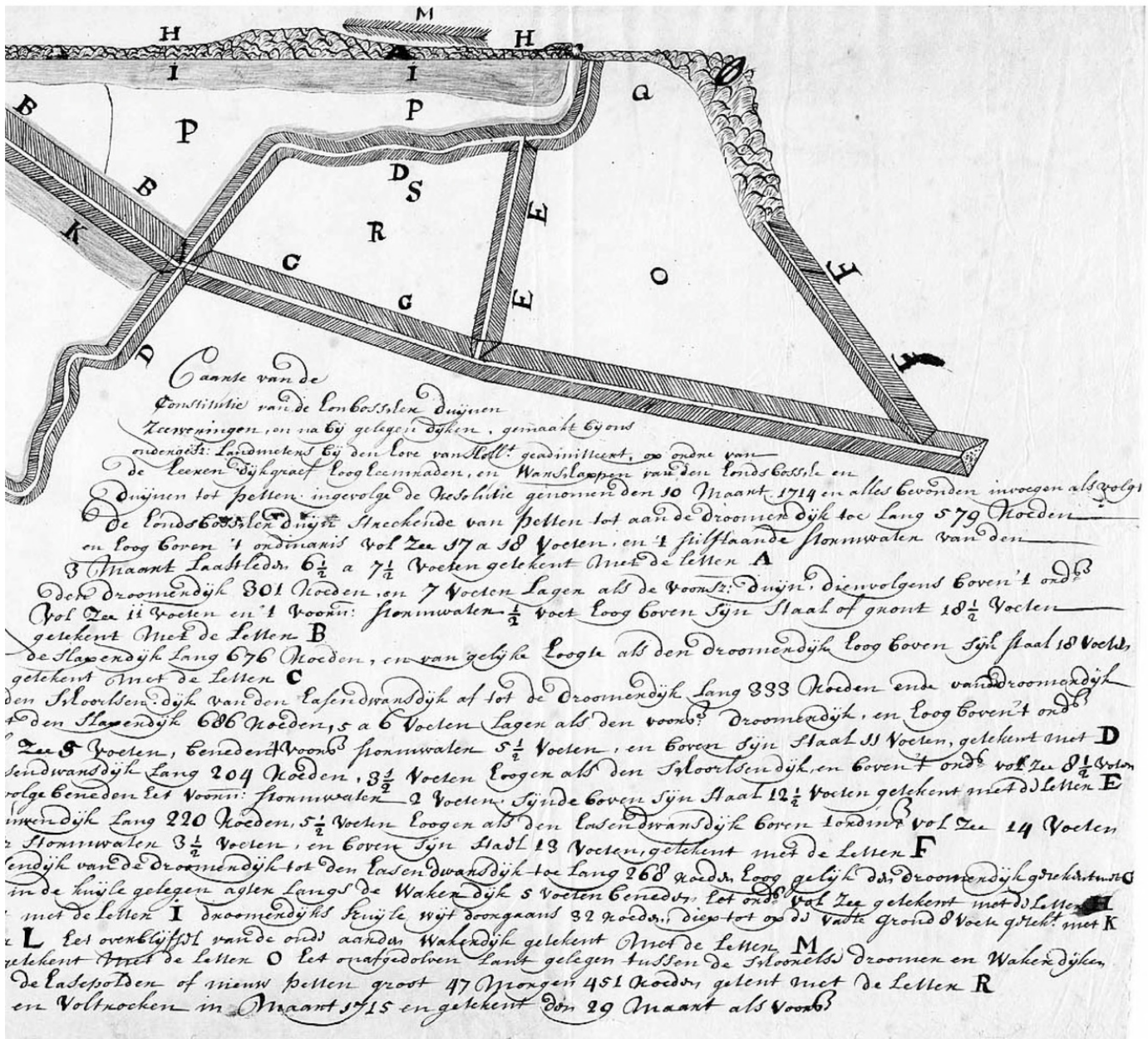

Op 10 maart 1714 kregen Bluzé en collega landmeter Pieter Mulder opdracht een goede kaart van de Hondsbossche te maken en kopieën te leveren aan de kavels en steden die in het bestuur waren vertegenwoordigd.

In het laatste geval kan die leermeester niemand anders zijn geweest dan Dirk Pietersz. Abbestee (ca. 1615-1688), die landmeter was in de Wieringerwaard. Hij was de eerste landmeter-cartograaf die in de Noordkop zelf woonachtig was en hij richtte zich helemaal op de kartering van dit gebied. Zijn kaarten geven blijk van een enorme terreinkennis. In 1660 raakte hij als adviseur betrokken bij de kustverdediging langs het Marsdiep. Na de stormvloed van 1675 -de Westfriese Omringdijk begaf het dat jaar bij Schardam- werd het opper-toezicht over de zeedijken opgedragen aan de Gecommitteerde Raden. Abbestee werd benoemd tot "Opsiener van 's Lants Wercken aan en op Huysduynen ende Den Helder". Tot vlak voor zijn dood maakte hij zich druk om de continuïteit in de kustverdediging. In april 1688 droegen de Gecommitteerde Raden hem nog de grote inspectie en kartering op van West-Terschelling, Vlieland, Texel, Wieringen en de noordpunt van Noord-Holland. De bejaarde Abbestee was echter te

ziek om deze opdracht te aanvaarden. Op zijn advies belastten de Raden toen de landmeters Isaac Haringhuysen, Adriaan van Twuijver en Abraham Bluzé hiermee. Dat resulteerde in het Statenrapport van 1688. Het voorlopige rapport was door Abbestee nog op zijn sterfbed voorzien van kanttekeningen en kritische opmerkingen. Abbestee moet Abraham Bluzé dus hebben gekend en het ligt, gelet op zijn advies, voor de hand dat hij hem ook heeft opgeleid, in ieder geval in de praktijk. Het kan geen toeval zijn dat de gekrulde versiering van hun handtekeningen een zekere gelijkenis vertoont.¹¹

Wat weten we van de overige activiteiten van Abraham Bluzé als landmeter? In ieder geval vormde zijn betrekking bij de Hondsbossche geen beletsel om met dit werk door te gaan, zo blijkt uit zijn bemoeienissen na de stormvloed van 1697. In de herfst van dat jaar werd Noord-Holland geteisterd door zware stormen. Die van 1 september veroorzaakte

Deze kopie is bewaard gebleven in het stadsarchief van Alkmaar.

onder meer een grote doorbraak op Texel. Precies een maand later volgde een tweede storm. Op 16 januari 1698 bracht Bluzé rapport uit aan Abraham Ficq (1646-1707), burgemeester van Amsterdam en gedeputeerde in de Raad van State. Hij verklaarde "...tot voldoende van de langh gelede commissie...", dat het water bij Petten 10 voet, 6 duim (ca. 3,5 m.) boven "ord(inaris) getij" had gestaan en bij Wieringen 8 voet, 6 duim (ca. 2,8 m.). Op 2 april van hetzelfde jaar meldde hij, dat de hoogste stand bij Den Helder 8 3/4 voet (ca. 2,7 m.) boven "ord(inaris) volle zee" was geweest, "...sijnde in eenige Jaren herwaarts noyt op verre na van die hoogte geweest".¹² Na de voorjaarsstormen van 1702, die ten westen van Den Helder grote kustafslag veroorzaakten, brachten Abraham Bluzé, Pieter Muller en Adriaan Wentel opnieuw rapport uit over de toestand van de kust van Noord-Holland en trokken daarbij vergelijkingen met voorgaande jaren.¹³

Ook op Texel was Bluzé geen onbekende. In het eerste

kwart van de 18e eeuw vormden het Horntje, de smalle duinkust van de Buitenkuil en het Hoornder Nieuwland de meest bedreigde punten aan de zuidkust van het eiland. Er was voortdurend sprake van duinafslag. Nadat tijdens de decemberstormen van 1705 weer 20 meter duin was weggeslagen, namen de Gecommitteerde Raden begin januari 1706 maatregelen. Zij berichtten de regenten van het eiland dat "opziener" Adriaan Wentel met een vracht hout naar de bedreigde plek onderweg was om daarmee een nieuwe dijk voor de Buitenkuil te beschoeien en aan de achterkant te voorzien van wier. Bovendien moest de polderdijk tussen de Buitenkuil en het Hoornder Nieuwland verzaard en verhoogd worden om laatstgenoemde polder bij een doorbraak van de zeedijk van de Buitenkuil te beschermen. Het rapport van de zomerinspectie van dat jaar bevat een verslag met aanbevelingen van het onderzoek dat Abraham Bluzé, Adriaan Wentel en diens zoon Jan ter plaatse hadden ingesteld.

De Gecommitteerde Raden gaven de regenten van Den Hoorn en de dijkgraven van de Binnen- en de Buitenkuil en het Hoornder Nieuwland opdracht om in overleg met Wentel de vereiste werken aan te besteden. Toen ze nalatig bleken, kregen ze een uitbrander en werd Abraham Bluzé naar Texel gestuurd om leiding te geven aan de voorbereidingen. Bluzé en Wentel moesten het werk uitzetten in het terrein en bepalen aan welke eisen het moest voldoen naar voorbeeld van de Hondsbossche. Vervolgens besteedden de dijkgraven van de Buitenkuil en het Hoornder Nieuwland de klus aan. Later dat jaar machtigden de Gecommitteerde Raden Bluzé en Wentel om de verbetering van vijf parken "molwerk" ten zuiden van de Buitenkuil aan te besteden.¹⁴

Uiteraard heeft Abraham Bluzé het nodige landmeterswerk verricht voor de Hondsbossche zelf. In de borderellen-korte overzichten van de rekeningen komen we daar herhaaldelijk posten van tegen. Zo vermeldt de borderel van 1695 een uitgave van 124 gulden voor "den Ren(dant) [Bluzé] [ende] nogh een landm(eter)" en die van 1702 een post van 22 gulden voor de "casteleijn als lantm(eter)".¹⁵ In april 1709 werd Abraham Bluzé benoemd tot landmeter in vaste dienst. Voor de controle op kwaliteit, opslag en uitgifte van het voor de Zeewering ingekochte riet ontving hij voortaan jaarlijks 21 gulden, "...samen met sijn vacatien als Lantmeter..." werd dat 85 gulden.¹⁶ Zijn diensten als landmeter

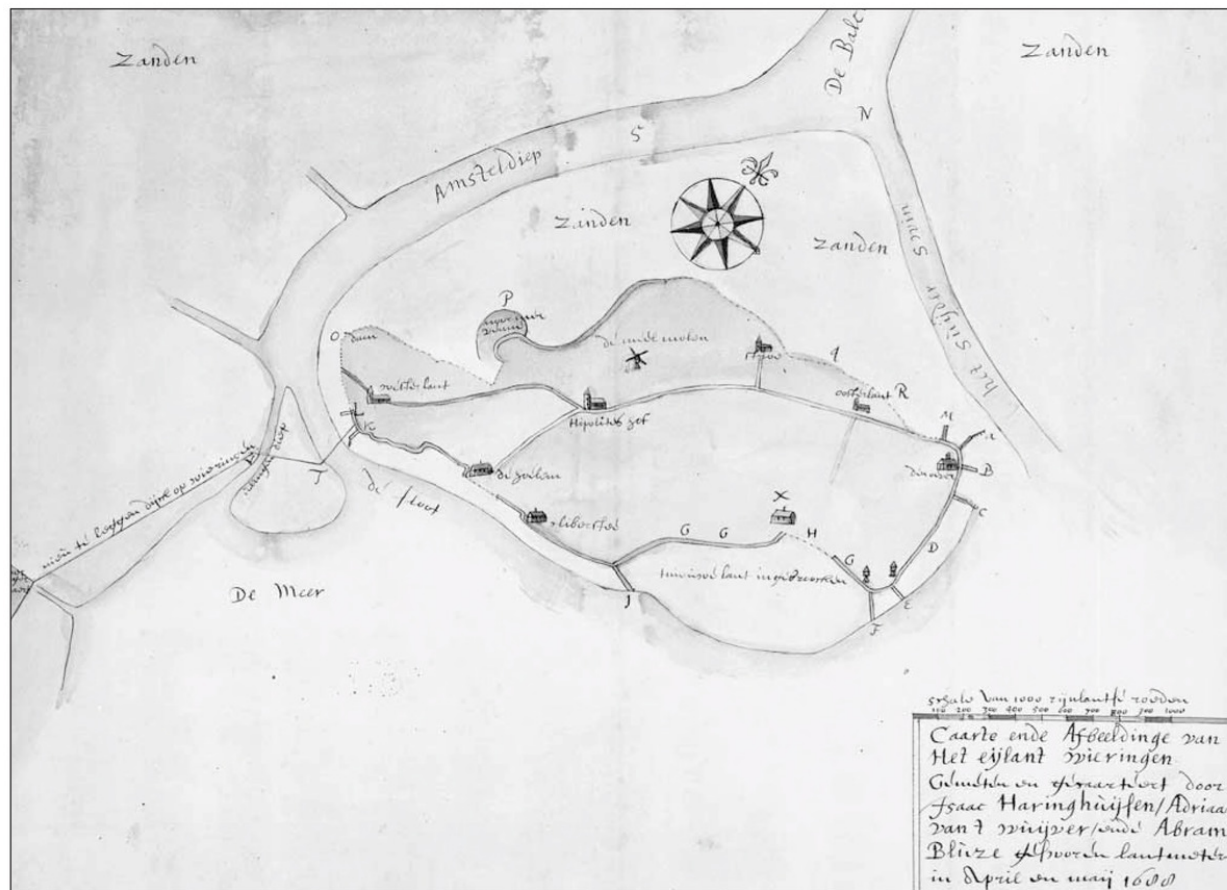
leverden hem dus een vast, extra jaarinkomen op van 64 gulden. Deze regeling werd later opgenomen in het reglement van 1717, maar daarin wordt alleen het totaalbedrag van 85 gulden vermeld.¹⁷

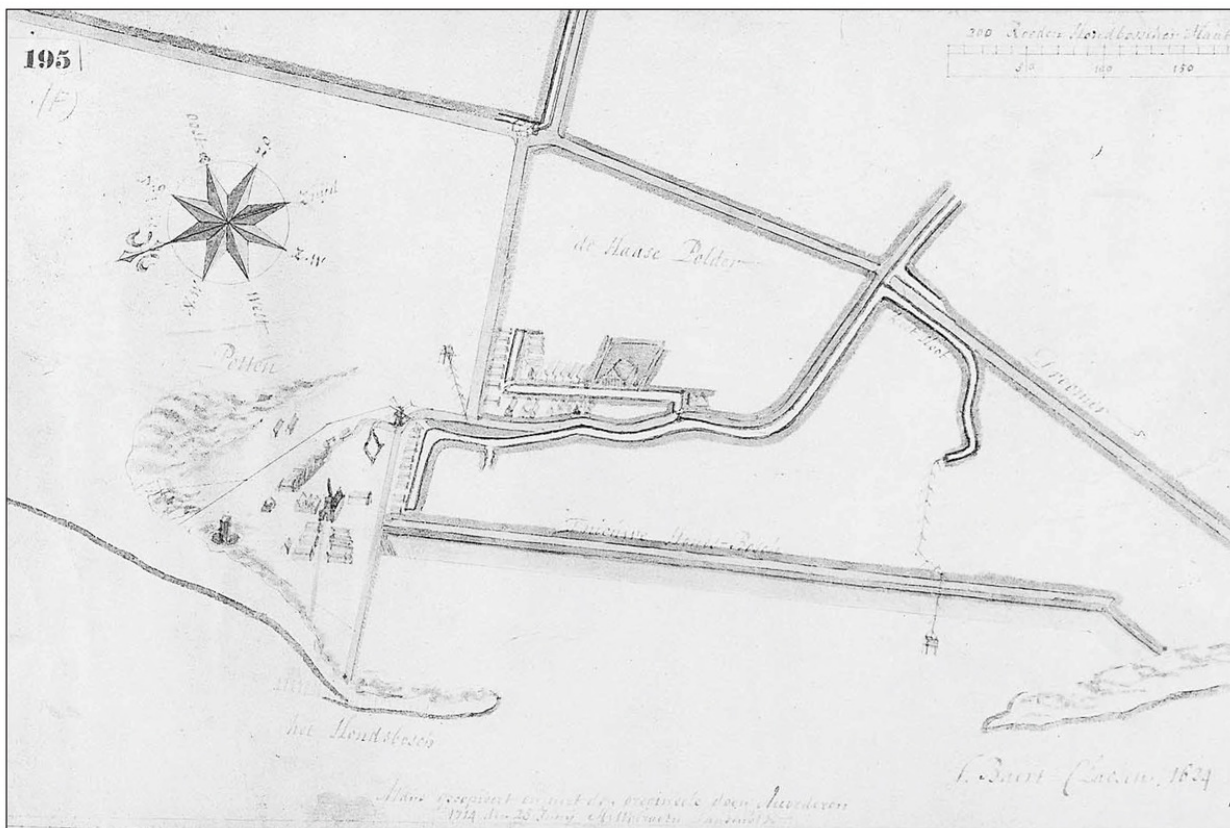
Als er werk uitgevoerd was dat duidelijk de normale verichtingen oversteeg, bijvoorbeeld het maken van een kaart met kopieën, kreeg Bluzé extra betaald. Zo werd op 10 maart 1714 door de hoofdingelanden besloten:

"...door den Casteleyn als Landmeter benefens Pr [Pieter] Mulder mede Landmeter een ackurate kaart te [laten] maken van de Honsbossche, die voor een principael op den Hontsbossche te bewaren, ende daar van eenige uijttrecksels te doen maken en aan(de) respective leden mede te deelen".¹⁸

De borderel van de Hondsbossche rekening van 1714 getuigt van de kosten: "landmeters: 209:4:0; bij deselve extr(aordinaris) 51:0:0".¹⁹ Daarnaast heeft Abraham Bluzé voor zover we konden nagaan nog meegewerkt aan de vervaardiging van een serie andere kaarten, te weten van het Eijerland en West-Vlieland, van een deel van Texel en het Marsdiep, van Oost-Vlieland en West-Terschelling en tenslotte van Wieringen.²⁰

Nog een kaart vervaardigd in het kader van de door Gecommitteerde Raden gelaste inspectie en kartering van voorjaar 1688. We zien het eiland Wieringen met de geulen erom heen. Links is een te leggen dijk naar het eiland vanaf de hoek van de Wieringerwaard ingetekend.

Kaart van de Hondsbosche met de nieuwe Wakerdijk van 1624. Links en rechts zijn nog restanten van de oude opgegeven Zeewering zichtbaar. Deze kaart maakt in één oogopslag duidelijk dat Petten in 1624 als het ware werd buitengedijkt en ten dode was opgeschreven. In de Hazepolder valt het nieuwe gemeenschapshuis met de omliggende tuin goed te herkennen. Kopie van een kaart door J. Baert Claesen uit 1634 vervaardigd door M. Walraven op 25 juni 1714.

Kastelein in het gemeenschapshuis en secretaris

De benoeming tot kastelein-secretaris van de Hondsbosche vormde blijkbaar voldoende financiële basis voor een huwelijk, want op 17 augustus 1682 -ruim vijf maanden na zijn benoeming- ging Abraham Bluzé te Petten in ondertrouw met Margaretha du Rieu, dochter van de Schoorlse predikant Hendrik du Rieu en Alida Codde. Abraham en Margaretha kregen in de loop der jaren bij elkaar 13 kinderen, waarvan er zeven tijdens de baby- of kleutertijd stierven. Onder de overlevenden bevond zich het zesde kind, een jongetje dat Abraham werd genoemd.²¹

Het inkomen van Abraham Bluzé Sr. bestond uit verschillende componenten. Zijn functie als kastelein-secretaris werd beloofd met een traktement van 375 gulden per jaar, verhoogd met 75 gulden voor vacatiedagen en reisgeld. Hij had vrij wonen en kreeg ook nog een vergoeding van 125 gulden -na de reglementsherziening van 1717 opgetrokken tot 275 gulden- voor het schoonmaken van het gemeenschapshuis en voor brandstof. Ten gerieve van het bestuur waren op kosten van de kastelein ooit "... vier en dertig Bedden, ende meenigte van ander kostelijk Imboel ende Huysraet..." aangeschaft en voor het gebruik daarvan ontving hij per jaar 200 gulden. In 1693 werd besloten dat hij, net als zijn voorgangers, jaarlijks 30 gulden zou toucheren "voort schrijven en(de) gresse-

ren [vermenigvuldigen] vande reeck(eningh)...", maar "... boeken, papier, pennen, inkt, lak, was of diergelijke..." moest hij zelf betalen. Daar kwam zoals we gezien hebben naderhand nog wat bij voor de landmeterij.²²

Enige aanvullende inkomsten moet Bluzé ook nog genoten hebben uit de bekleding van het ambt van secretaris van het Duinkavel. Deze functie was min of meer gekoppeld aan het secretarisschap van de Hondsbosche. Na de dood van Jacob Schatter nam Abraham Bluzé ook dit werk over. Hij woonde de vergaderingen van de 16 dorpen van het Duinkavel bij, noteerde de resoluties en verzorgde de correspondentie.²³

Werkplek en woonplaats van Bluzé en zijn gezin was het gemeenschapshuis. Het oude, uit de 16e eeuw daterende oorspronkelijke huis van de Hondsbosche was bij zijn aantreden reeds lang van de kaart verdwenen. In het begin van de jaren twintig van de 17e eeuw werden Oud Petten en de Zeewering voortdurend door hevige stormen bedreigd. Er werd zoveel strand weggeslagen dat het dorp en de Hondsbosche niet meer te behouden waren. Na weer een zware storm in maart 1625 gingen de Staten van Holland tenslotte akkoord met het overbrengen van de bedreigde woningen naar de Hazepolder en verstrekten twee jaar later een subsidie "...tot behoudinge

van de uysterste huijse...". Tenslotte zat er niets anders op dan afbraak van ook die huizen en herbouw in de Hazepolder. Hetzelfde lot trof het gemenelandshuis van de Hondsbossche. Het bestuur zag tijdig in dat terugtrekken op een nieuwe stelling geboden was. In 1624 besloot het tot de aanleg van een nieuwe Wakerdijk op ongeveer 100 roeden (ca. 340 m.) achter de bedreigde en uit de kust naar voren springende oude Zeewering. Deze liet men verder voor wat hij was en de zee

De gevelsteen aangebracht in het nieuwe gemenelandshuis. Boven het in de tekst besproken jaartalvers is te lezen: "Anno 1628. Ons Godt stilt de See diet gemenlant hier en elders mee met gewelt aenrant". De steen bevindt zich nu in een muur van het dienstgebouw van het Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier te Petten.

vernield hem al spoedig. Het oude gemenelandshuis werd in 1627 omver gespoeld. Het jaar daarop liet men een ander huis bouwen te Nieuw Petten in de Hazepolder.²⁴ Van deze verhuizing getuigt de bewaard gebleven gevelsteen met daarop een chronogram of jaartalvers:

*ALs IVLII Vier VersCheen
VerhVYs det geMienLandshVYs
door oCeaangeVVeLt
Vant VVeLk den eersten steen
geLeYt heeft en geVesdt de
dYkgraef SonneVeLt.*²⁵

Om op het stichtingsjaar 1628 uit te komen moeten de als Romeinse cijfers gespelde kapitalen bij elkaar worden opgeteld. Uit de besluiten van het bestuur van het hoogheemraadschap blijkt dat er voortdurend aan het gemenelandshuis werd gewerkt. Er viel altijd wel iets te repareren, te (ver) bouwen, of te vervangen. De kastelein moest daar natuurlijk op toezien, maar mocht niets laten doen zonder toestemming vooraf van de hoofdingelanden, uitgezonderd stormschade aan het dak en de ramen. In 1686 kreeg Bluzé permissie de keuken te laten aanpassen, het "Nieuwe Zaalte" in de

verf te zetten en 18 stoelen te laten maken. Een paar jaar later mocht hij voor de kamer van de dijkgraaf nog eens tien nieuwe "spaanse" stoelen aanschaffen, twee met en acht zonder armleuning.²⁶

In mei 1690 constateerde het bestuur dat het rijtuig van de Hondsbossche, de "gemenelands koetswagen", niet langer "...sonder groot gevaar en pericul..." gebruikt kon worden. Volgens de wagen- en zadelmaker ging reparatie veel geld kosten. Dus liet men in Utrecht een nieuwe koets maken, waarvoor de kastelein plaatsing van een wagenhuis moest regelen. Bluzé nam in de herfst van 1693 voor een zacht prijsje het oude rijtuig over op voorwaarde dat de heren als dat zo uitkwam er nog gebruik van konden maken.²⁷

Nadat in 1678 al eens drie koeienstallen waren omgebouwd tot zes paardenstallen, werd 12 jaar later besloten in de achterstal ruimte te maken voor nog eens vier paarden. In 1695 werden voorhuis, achterkamer en bovenverdieping aangepast "...soo in slaapplaatsen, kamertjes, secreet als anders...". Bovendien liet men hek en poort aan noord- en zuidkant vernieuwen en werd achter op de plaats tegenover de pomp een nieuw huisje voor de kastelein neergezet. In 1709 tenslotte kreeg het gemenelandshuis een paar nieuwe kamers, werd de kaaskamer gerepareerd en vergroot en kreeg de boet een nieuwe deur.²⁸

Kastelein Bluzé was niet alleen verantwoordelijk voor het onderhoud en de schoonmaak van het gemenelandshuis, maar ook van het erf. Zo moest hij het riet verwijderen uit "de Graft of Vijver vant Hontsbosch" en er op toezien dat dit water niet vervuilde. Daarnaast was de verzorging van bestuursleden met bedienden en gasten tijdens de vergaderingen en bijeenkomsten een belangrijke taak. De van heinde en verre komende bezoekers bleven overnachten. Zonder hulp van zijn knecht en de inzet van vrouw en kinderen zal een en ander zeker niet zijn gelukt.²⁹

Toezicht houden op de Zeewering en de arbeiders die er aan werkten, was een andere belangrijke taak van de kastelein. Bovendien moest hij "...de duynen met ploegen ontbloom... houden om binnen te laten stuijven". Dat stuivende zand werd op de juiste plekken weer opgevangen met rietschermen. Bluzé moest samen met de bode het ingekochte riet het erf op rijden en opstapelen in de schuur, de uitgifte ervan in de gaten houden en het met hulp van de bode naar het strand rijden "...onder de proffijten die de Castel(ein) daar van tot nocht van(de) aannemers genoten heeft". Verder had hij, ook weer samen met de bode, te zorgen voor het onderhoud van de weg van het gemenelandshuis naar het duin.³⁰

Uiteraard was er veel schrijfwerk, zoals het noteren en kopiëren van de besluiten van het bestuur, het schrijven van convocaties en andere vergaderstukken, het vermenigvuldigen van de Hondsbossche rekening, het bijhouden van lijsten van toerbeurten et cetera. Blijkbaar werd hij bij die taak geholpen door een eigen klerk en zijn kinderen, want op 16 juni 1694 kreeg hij toestemming om "...een kleijn kantoor te laten maken daar sijn kinderen en(de) klerk in kunnen schrijven ...".³¹ Op dat tijdstip had hij vijf kinderen, Engeltje (11 jaar), Alida (9 jaar), Margrietje (8 jaar), Abraham (5 jaar) en Cornelia (1 jaar). De eerste twee zullen toen al wel wat voor vader hebben kunnen doen.³²

*Camperduijn haar weder Interdicerende meer te wercken, ende gelastende aanstonts te (ver)trecken, of anders dat sy haar souden doot bruijen [slaan], dat d'arbeijders tgevaar van een deel hollende wijven soeckende te vermijden hebben moeten (ver)trecken (en) het werk laten steken...*³⁸

Om te voorkomen dat die vrouwen zouden gaan denken "...diesaangaande alles naar haar appetijt te mogen doen...", moest dit wangedrag naar de mening van Bluzé meteen de kop worden ingedrukt. Dijkgraaf Van Egmond seinde "...tot voorkominge van meerder diergell(ijke) exorbitantien (ende) feitelijcke oppositien..." de Gecommitteerde Raden te Hoorn in. Die trakteerden de regenten van Camp op een lange brief. Daarin schreven ze dat dijkgraaf en heemraden van de Hondsbossche op grond van de Statenresolutie van 19 augustus 1682 gerechtigd waren het Camperduin te ploegen om zand op hun bedreigde Zeewering te krijgen.³⁹ De Raden vonden het wangedrag met het oog op de veiligheid van het achterliggende land hoogst laakbaar. De bestuurders van het dorpje moesten er dan ook voor zorgen dat het volk zich voortaan koest hield. Ten overvloede dagvaarde dijkgraaf Van Egmond de Camper regenten ook nog eens ten huize van de hoogheemraad Bilderbeecq te Schoorl. Daar gaven ze te kennen van niets te hebben geweten en beloofden verder dat het niet meer zou gebeuren.⁴⁰

Wat de inwoners van Camp dwars zat blijkt uit een brief van 12 maart 1696, die gericht was aan de burgemeesters van Alkmaar. Daarin werd met veel omhaal van woorden aangegeven dat het laten verstuiven van het Camperduin een slechte zaak was voor de scheepvaart omdat dit hoge punt voor de schippers een belangrijk baken vormde. Verder zou de Hondsbos-

sche Zeewering zelf door het verdwijnen van het duin verder in zee komen te steken met alle nadelen van dien. Het plan van de heren van de Hondsbossche om het stuivende zand op te vangen richting Petten deugde volgens de regenten van Camp ook niet omdat de ervaring uitwees dat het zand vooral landinwaarts verstoof. Daarmee komen we dan op de werkelijke reden van de woede van de Camper vrouwen. Door het stuivende zand werden "...ons huijsjes en woningen (het welk ons meeste en genoegzaam eenigste vast capitaal is) ...geruineerf". Dat de hoofdingelanden enkele jaren eerder, in 1690, geweigerd hadden een schadevergoeding voor onder gestoven landerijen te geven, zal wel het nodige aan de woede van de Camper vrouwen hebben bijgedragen. In 1700 verzochten de regenten van Camp nog eens aan de hoofdingelanden van de Hondsbossche om een vergoeding, nu voor door zandverstuivingen verloren gegane huizen. Die gingen echter wederom niet op het verzoek in. De heren vreesden een gevaarlijke precedent.⁴¹

De "hollende wijven" van Camp.
Pentekening door Henk Tol, 1981.

Rentmeester Bluzé

Zoals hiervoor opgemerkt werd Bluzé niet meteen óók tot rentmeester benoemd. De beslissing van de hoofdingelanden om het rentmeesterschap nog maar even onvervuld te laten, zal wel hebben samen gehangen met een geschil tussen dijkgraaf en heemraden aan de ene, en de waarschappen aan de andere zijde over de administratie. De laatstgenoemden hadden de oude ordonnantie van Keizer Karel uit 1555 en het huishoudelijk reglement van 1671 er bij gehaald. Het verschil van mening had allereerst te maken met de onduidelijke status van de rentmeester. Het ambt werd in de ordonnantie van 1555 helemaal niet genoemd. In het zojuist genoemde reglement van 1671 kwam het weer wel voor. De rentmeester was overigens zeker niet de penningmeester, maar een echte rentmeester en dus uitsluitend belast met het financiële beheer van de onroerende goederen als de verhuring van de visserij in de Hondsbossche vaart naar Alkmaar en de Zaan en de verpachting van de schutsluis te Zaandam. Uit de opbrengsten moest hij de traktementen van alle functionarissen betrokken bij de Hondsbossche betalen.⁴²

Ten tweede deed men administratief of de in 1555 door Karel bepaalde verstoeling nog bestond. Dit hoewel de Zeewering reeds lang door dijkgraaf en heemraden in samenwerking met enkele gedelegeerde waarschappen in één

hand werd beheerd. De verstoeling van de nauwelijks vier kilometer lange Hondsbossche in zes vakken was namelijk al direct onpraktisch gebleken. Het onderhoud werd ook uit één kas betaald en die werd beheerd door de kastelein. De waarschappen stortten de omslagen op het gemeenschapshuis in die ene kas, en de kastelein betaalde daaruit de aannemers en leveranciers. Wel moest hij tot 1671 nog voor ieder kavel apart een rekening bijhouden. Kortom, we zitten in een situatie met een rentmeester zonder duidelijke status en een beperkte taak en een kastelein die in wezen als penningmeester functioneerde en enorme bedragen onder zich had.⁴³

Dat Bluzé's voorganger zowel kastelein als rentmeester was, maakte de zaak nog ondoorzichtiger. In juli 1682 beschuldigden dijkgraaf en hoogheemraden de waarschappen ervan dat zij in gebreke waren gebleven bij de afdracht van de omslagen van de kavels. Het resultaat was dat Bluzé niets meer in kas had en er geen betalingen gedaan konden worden. De waarschappen lieten daar tegen om te beginnen aantekenen dat het rentmeesterschap door de hoofdingelanden was gemortificeerd. Verder was de hele gang van zaken in strijd met de ordonnantie van 1555. Toch waren zij in juni op het gemeenschapshuis geweest met het geld, maar omdat er niets duidelijk was geregeld, hadden ze

Die *ezwaren* *buurmeester* *van* *Phil. Beemer*
 werden by defen gefommeert ende zijn schuldigh, tot behoefte van
 den Hontsch-boffche ende Duynen tot Petten, de fomme van *lyf*
ende *woochtygh* *guldoy* — ende is tegen — 2-4 op, t
 Morghen, Letare verleden by de E. Heere Hooft-Inghelanden, omme-
 gheslagen tot vervallinghe vande onkosten, diemen in defen Jare aen de
 Weicken van den Honts-boffche fal moeten doen, welke voorgefchre-
 ven fomme van *95 — 0 — 0* — Die van *Phil. Beemer*
 — — fullen gelieven te betalen, sonder eenigh delaey, binnen
 Zuyd-Schermer, aen handen vanden ondergefchreven Warfman vanden
 Hontf-boffche: Het eerfte derde-paert in begin van May, het tweede der-
 de-paert uytgaende May, ende het laefte derde-paert half Junij alles eerft-
 roekomende. Op pene van uytleggh, volgende Dijck-recht, Actum
 Zuyd-Schermer defen *29 maart 1655* *By Phil. Beemer*

Grondt. Janb. d.
Warfman

Nadat de hoofdingelanden de omslag hadden vastgesteld, stuurden de waarschappen een aanslagbiljet zoals hier afgebeeld naar de dorpen in hun kavel. De dorpsbesturen inden de omslag, droegen deze af aan de waarschappen, die op hun beurt het geld overbrachten naar de kas van kastelein Bluzé in het gemeenschapshuis. In de jaren 1701-1710 kreeg Bluzé op deze wijze gemiddeld 19.000 gulden per jaar binnen.

de thuisreis maar weer aanvaard "...met aansegh aan (de) Casteleijn dat sy 't allen tyden daarmede [d.i. het geld] gereet souden komen...". Zij verklaarden tenslotte alsnog bereid te zijn de penningen op het gemeenschapshuis af te dragen.⁴⁴

Na deze toezegging maakte men verder geen woord meer aan de kwestie vuil en liet alles bij het oude. Zo werd Bluzé dan toch -zonder ooit officieel te zijn benoemd- rentmeester. Hij ontving ook het bijbehorende traktement van 250 gulden, inclusief vacatiedagen en reisgeld. Vanwege zijn verschillende ambten moest Bluzé opdraven op alle vergaderingen, samen met de commissarissen uit het bestuur de jaarlijkse, openbare aanbesteding van werken regelen evenals de verpachting van de eigendommen van de Hondsbossche, zoals de sluis met het gemeenschapshuis te Zaandam, en jaarlijks alle ontvangen pachtpenningen en uitgaven aan traktementen, reparaties, verpondingen en molen- en dijkgeden in de rekening verantwoorden. Een batig slot werd bewaard in het "gemeenlands comptoir" of belegd. Bij een nadelig saldo, of een onvoorziene uitgave, werd de rentmeester gemachtigd om zo goedkoop mogelijk geld te lenen. Daar vroeg en kreeg hij een vergoeding voor. In het concept-reglement van 1717 werd dit regel: voor iedere 1.000 gulden die hij op de kapitaalmarkt moest lenen ontving hij voortaan een vaste vergoeding van een "silvere ducaton". Daar stond echter tegenover dat het

traktement van de rentmeester à 250 gulden per jaar kwam te vervallen.⁴⁵

Als we alle vergoedingen bij elkaar optellen, genoot Abraham Bluzé in dienst van de Hondsbossche tot 1717 naast vrij wonen een vast jaarinkomen van 980 gulden. Ter vergelijking: een arbeider ingehuurd om stro en helm op de Zeewering te zetten verdiende hooguit een gulden per dag en was er absoluut niet zeker van dat hij het hele jaar werk had. Zoals gezegd raakte Bluzé in 1717 het salaris voor het rentmeesterschap kwijt, maar werd de vergoeding voor het schoonmaken en -houden van het gemeenschapshuis met 150 gulden verhoogd, zodat zijn vaste jaarinkomen nadien 880 gulden bedroeg. Kennelijk hield Bluzé wat over, want uit zijn in het gemeenschapshuis opgemaakte testament blijkt dat hij eigenaar was van "...een Huijs ende erve met een acker lants gelegen inde Hase Polder over 't Gemeenlants Huijs...". Daarnaast pachtte, of kocht hij landerijen. In 1687 had hij een stuk land bij de kleiputten achter de Zeewering in eigendom en in 1694 pachtte hij voor 54 gulden de Dromerdijk, die hij door schapen liet begrazen. Toen Hoorn en Monnikendam begin 1697 hun 'abdijlanden' in de buurt van Hargen, Camp en Petten veilden, kocht hij voor zes stuivers de roede twee kavels grasland.⁴⁶ Hoewel een en ander niet blijkt uit het testament, zou hij ook eigenaar zijn geweest van een huis in de Langestraat te Alkmaar.⁴⁷

Vrije jacht voor de Hondsbossche of toch niet? ⁴⁸

In 1688 werden Johannes Couvenhoven, waarschap van Duinkavel, en Abraham Bluzé tijdens de jacht gegijzeld, de eerste door Jan Joosten Varenhorst, koddebeier of jachtopziener van de houtvester van Holland, de tweede door Adriaan van Copenhof, schout van Den Helder en Huisduinen. Dit ondanks het feit dat alle functionarissen van de Hondsbossche van oudsher genoten "...het Regt van de vrije jacht in de... provincien van westvriesland en Kennemerland. Item in de Contribuerende Cavels daer onder geleegen mitsgaders op de Eijlanden...". Aan dat jachtrecht was -althans tot 1688- nimmer getornd, ofschoon het niet:

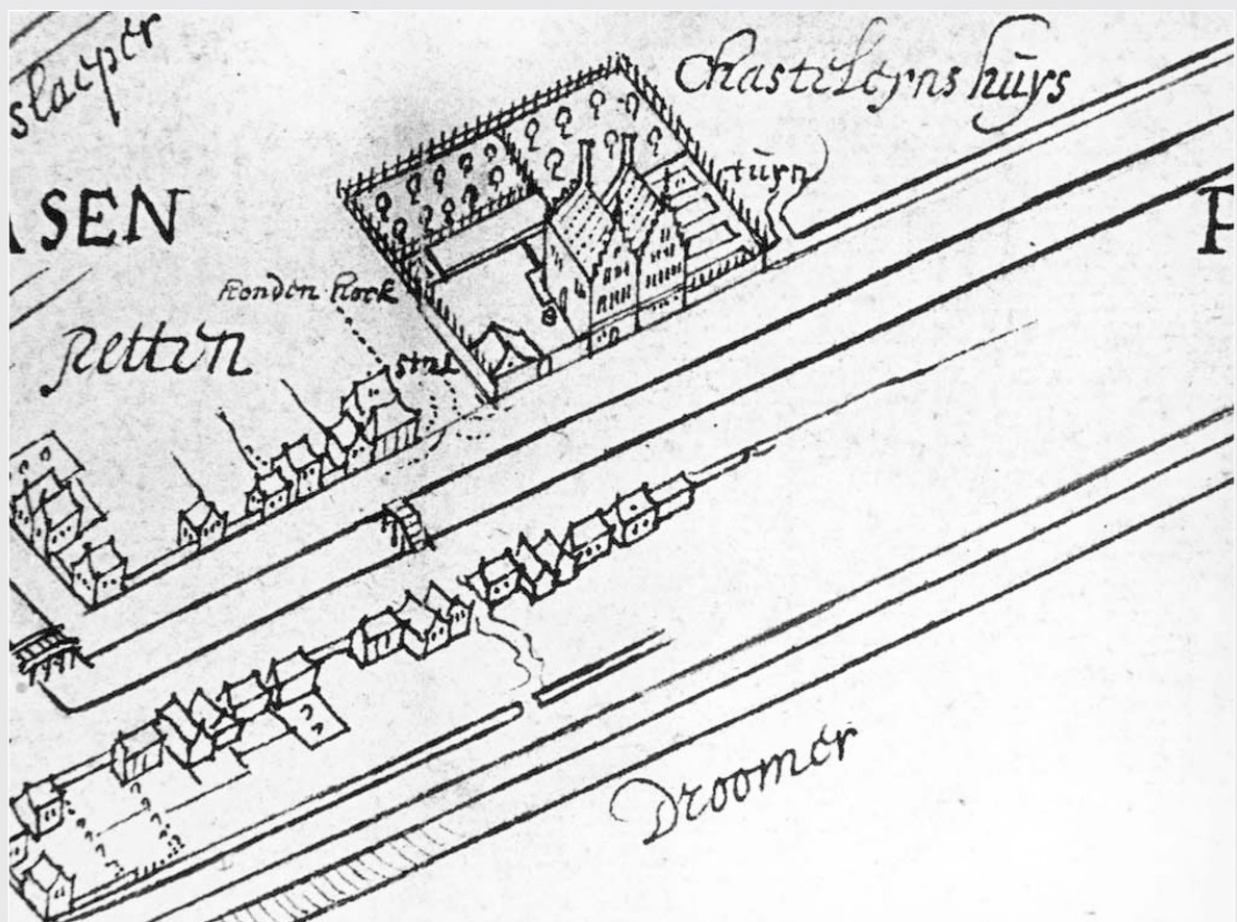
"...bij autentijcke privilege getoont kan werden aengesien die en(de) andere stucken vanden Hontsbossche of in den Spaanschen oorlogh sijn vervoert en tot Brussel gebracht geworden, ofte met meer subite inundatie en[de] wegspoelinge vant Gemeenelantshuijs inden Jare 1627 weggeraackt ...".

De hoofdingelanden besloten zich met de voorhanden zijnde stukken tot de houtvester van Holland te wenden met

het verzoek om de gijzeling op te heffen en de Hondsbossche in zijn oude jachtrechten te bevestigen. Tot dat doel reisde Bluzé met landmeter Adriaan van Twuijver -in 1687 heemraad van de Hondsbossche geworden namens het Duinkavel- en Couvenhoven begin december 1688 naar Den Haag.⁴⁹ Daar zochten zij contact met de door de steden die in het bestuur waren vertegenwoordigd naar de vergadering van de Staten van Holland afgezonden gedeputeerden. Die moesten met genoemde houtvester in overleg treden en hem verzoeken de gijzeling direct te beëindigen, de Hondsbossche in zijn oude jachtrecht te bevestigen en zijn koddebeiers op te dragen de regenten en beambten van het hoogheemraadschap verder met rust te laten.

Er vond inderdaad een onderhoud plaats met ridder Izaäk Pauw, Heer van Achttienhoven en 'eerste meesterknaap van de wildernissen' van Holland en West-Friesland. Deze trad op als vervanger van de afwezige houtvester, graaf Bentinck. Pauw beloofde de houtvester in te lichten en de gijzelneming op te heffen. Bovendien zou hij er voor zorgen dat de Hondsbossche nooit meer lastig werd gevallen. De kwestie was hiermee kennelijk naar tevredenheid opgelost, want we horen er verder niets meer van.

Het "chasteleynshuys" of gemeenelandshuis in de Hazepolder rond 1650. Bij het huis hoorde een tuin, een boomgaard, een paardenstal en een "honden hock" voor de jachthonden. Detail uit een door A. Rademaker aan het begin van de 18^e eeuw vervaardigde kopie van een kaartje van Oud- en Nieuw-Petten door C.J. Visscher.

Baljuw, schout en strandvonder van Petten

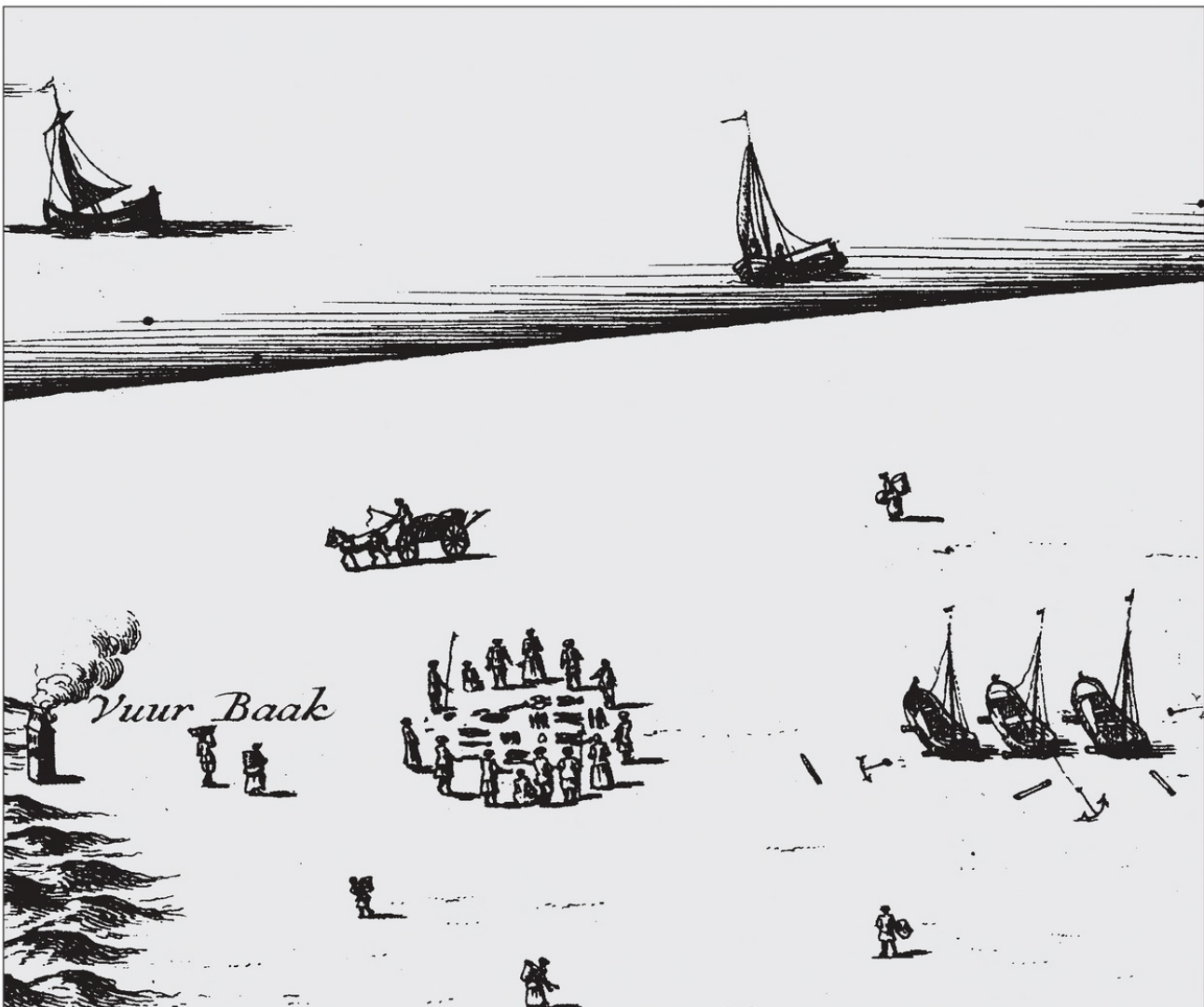
Abraham Bluzé was tevens baljuw en schout van Petten. In de rollen van de vierschaar of het gerecht van de hoge heerlijkheid Petten en Nolmerban wordt een aantal zaken behandeld, waarin hij als zodanig optrad. In maart 1687 komen we hem in de genoemde rollen voor het eerst tegen en wel als substituut of plaatsvervangend baljuw en schout. In de herfst van dat jaar verdween hij van het toneel ten gunste van Willem de Roij. April 1688 keerde Bluzé echter al weer terug en nu voorgoed.⁵⁰

Als schout en baljuw was Bluzé verantwoordelijk voor de handhaving van de rust en orde in Petten en de vervolging van personen die zich aan overtredingen van de plaatselijke verordeningen en de wetten van het land schuldig hadden gemaakt. Al te veel werk had hij hier niet aan, want tussen 1688 en 1720 kwam het gerecht of vierschaar welgeteld 25 maal bijeen. Soms viel er jaren achtereen hele-

maal niets voor. De visafslag op het strand en alle regelingen daaromheen vroegen misschien nog wel de meeste oplettenheid van baljuw Bluzé. Allereerst mocht de vis uitsluitend door erkende Pettemer voerlieden om de beurt worden afgevoerd naar de vismarkten in steden als Alkmaar en Haarlem. Natuurlijk drongen de voerlieden af en toe voor waarmee ze een ander het brood uit de mond stootten. Ook gebeurde het wel eens dat de viskopers zelf de vis afvoerden. Helemaal erg was het natuurlijk wanneer vissers hun vangst buiten de afslag om verkochten.⁵¹

Daarnaast kreeg Bluzé een enkele maal te maken met uit de hand gelopen ruzies. In 1696 zien we hem verder in actie tegen 14 schippers die lading hadden overgenomen uit het V.O.C. retourschip Meresteijn.⁵² Dat hij tevens strandvonder was, had hier misschien ook wel iets mee te maken. Andere kwesties waarvoor hij Pettemers voor de vierschaar

Visafslag op het strand bij Petten. De man met de stok is de afslager. Hij wees de partijen vis aan en noemde daarbij in dalende reeks het te bieden aantal stuivers tot een koper 'mijn' riep. Baljuw en schout Bluzé kreeg diverse malen met ongeregelde heden rond de afslag te maken. Detail uit de kaart van de Honsbossche door J. Spruytenburgh, 1730.

daagde waren het fletteren van duinkonijnen, loslopende honden, dobbelen en kaartspelen, het niet komen opdagen bij het stenen sjuwen voor de zeekering van het dorp en verstoring van de zondagsrust. In 1702 moesten bijvoorbeeld chirurgijn Pieter Hendriksz. Roos en zijn vrouw er voor de laatstgenoemde overtreding aan geloven. Roos zelf had op zondag iemand geschoren en zijn echtgenote de stoep geschrobd.⁵³

Werkelijk ernstige misdaden deden zich tijdens het bewind van baljuw en schout Bluzé niet voor. Toch verliep zijn loopbaan in de genoemde ambten niet helemaal zonder strubbelingen. Twee keer was Bluzé persoonlijk of in zijn hoedanigheid als baljuw namelijk aanklager en slachtoffer tegelijk. De veroorzaker van de moeilijkheden was beide keren dezelfde, namelijk scheepstimmerman Jacob Cornelisz. Mooijman. Reeds in 1687 kwam de toen nog substituut-baljuw Bluzé met Mooijman in aanraking nadat hij op 20 maart van dat jaar enige "heijens"-heidenen, zoals men destijds zigeuners noemde en vagebonden het dorp had uitgezet. Mooijman was het niet eens met de wijze waarop Bluzé de zigeuners had aangepakt en verscheen 's avonds aan het gemenelandshuis "...*seggende rondt uijt aldaar gecomen te zijn om (me) den eijs (ser) [Bluzé] wat uijtteschelden ende qual (tijk) te bejegenen...*". Daarop had Bluzé zich in zijn dienstwoning terug getrokken, maar Mooijman gaf het niet op. Hij ging door met schelden en fulmineren:

"...seggende onder anderen, in hevige woorden, (en) in facie tegens den eijs (ser) ghij handelt bijgut niet als eerl (ijke) luijden met de heijens maar als schelmen, ende om dat te seggen ben ik hier gecomen, ik hebbe de bruij van jou (en) van altemaal tartende (en) dagende den eijs (ser) tot (ver)scheijde malen buijten de deur te comen, dreigende hem wat te sullen leren (en) met hem te willen vechten, seggende ik heb de duijvel van U..."

Toen Bluzé zich buiten vertoonde, greep Mooijman hem inderdaad bij de kleren. Gelukkig kwam de bode tussen

De bedijking van het Pettemervlak

In mei 1690 daagde Bluzé Hendrik Jansz. Hoet de Jonge voor de vierschaar nadat deze in de zomer van het jaar daarvoor zonder vergunning grond had afgegraven in het Vlak van Petten.⁵⁷ Hiermee komen we op een kwestie waar Bluzé intensieve bemoeienissen mee heeft gehad: de bedijking van het Pettemer Vlak. Petten werd -zoals hiervoor al is gememoreerd- voortdurend door de zee bedreigd. Ook aan de landzijde lag het open voor stormvloed. Achter het dorp lag namelijk het restant van een oud zeegat, de Braak of het Krabbewater geheten. Aan het einde van de 16^e eeuw vormde dit zeegat nog een dusdanig gevaar dat er een speciaal dijkje, de Hazedwardsdijk, werd aangelegd om het te beteugelen. In de loop van de 17^e eeuw verzandde de Braak steeds meer en kon aan bedijking worden gedacht.⁵⁸

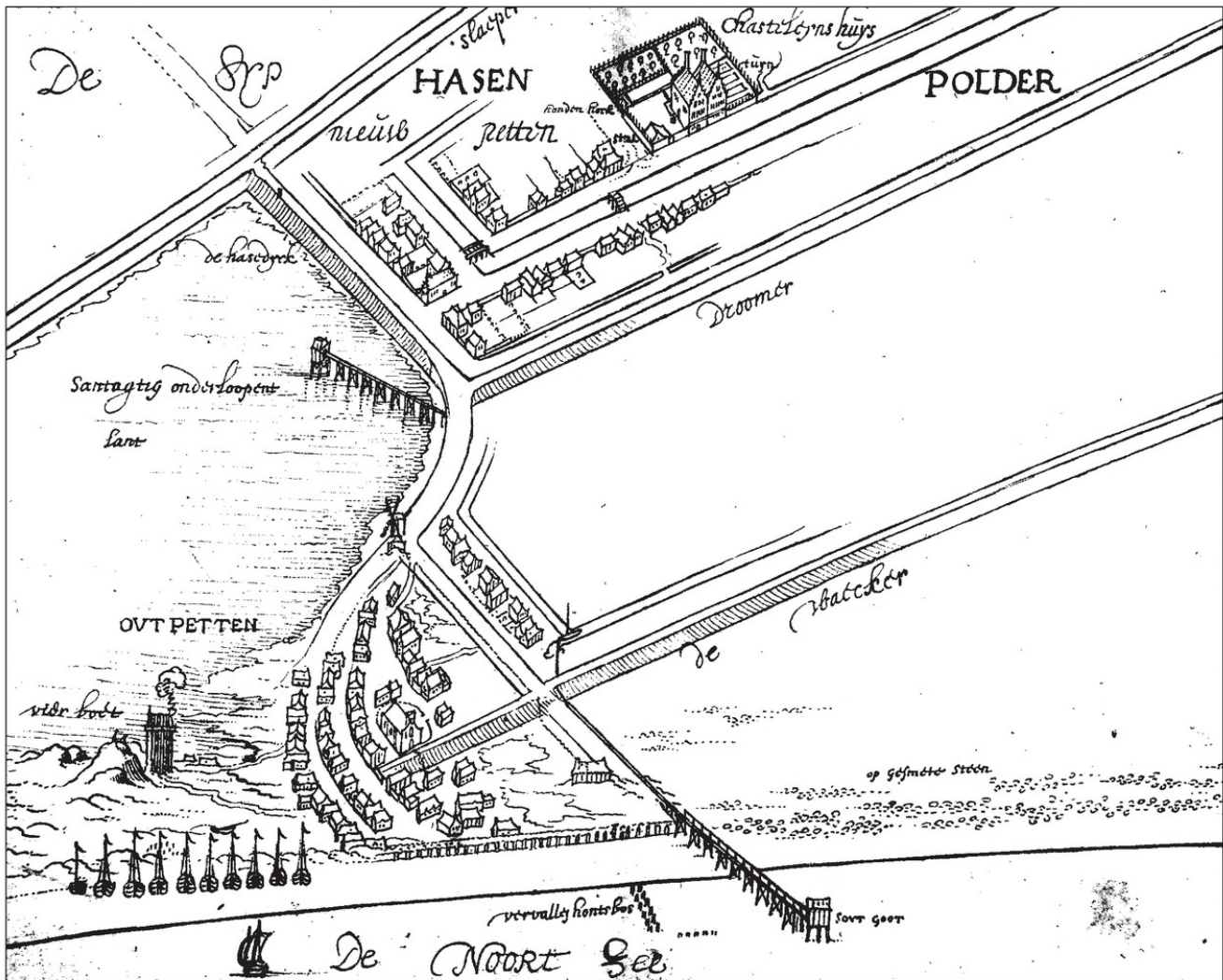
Na enkele vroegere, mislukte pogingen werd in 1691 opnieuw getracht dit gebied ten oosten van Petten droog te

beide. De schepenen veroordeelden Mooijman tot een boete van 21 gulden en 5 stuivers, die hij in mei netjes betaalde.⁵⁴

Een paar jaar later, in 1691, ging Mooijman weer te ver. De scheepstimmerman zal onder de vissers en loodsen in het dorp best wel eens klanten hebben gehad die zijn rekening niet konden of wilden betalen. In het genoemde jaar had Bluzé twee van Mooijmans schuldenaren, Dirk Claasz. en Jan Dircxsz., gegijzeld. Mooijman was daarna echter voor eigen rechter gaan spelen. Hij had namelijk "...*sich niet...ontsien, verder te doen apprehenderen [vastzetten], den persoon van Dirk Claasz., ja zelfs door adstistentie van een dienaer deselve door paternosters [handboeien] te pijnigen, en het block...aen t been te sluijten...*". Dit alles buiten de zwaar in zijn gezag aangetaste baljuw Bluzé om. Die had overigens Dirk Claasz. direct weer op vrije voeten gesteld. Bluzé eiste een stevige straf. We kunnen echter verder niets meer over het geval vinden. Mogelijk heeft Mooijman het buiten het gerecht om met Bluzé op een akkoordje gegooid om erger te voorkomen.⁵⁵

Als baljuw van Petten werd Abraham Bluzé ook belast met het regelen van het onderhoud van de Pettemer Zeewering, die aan de zuidkant aansloot op de Hondsbossche. Het kleine dorpje was zelf absoluut niet in staat om zijn zeekering in goede staat te houden. De Gecommitteerde Raden sprongen daarom voortdurend bij. In augustus 1694 behandelden de Raden bijvoorbeeld een pittige rekening "...*wegens het inbrengen en overmolborden van een gedeelte der duijnen besuijden het dorp Petten door Abraham Bleuze Bailuw aldaar...*". Dat was geschied in hun opdracht en nodig geweest om het gevaar van een doorbraak bij storm te keren. Om de rekening van de aannemers te kunnen betalen mocht hij geld lenen, maar het kwam ook wel voor dat de Hondsbossche het verzoek kreeg het bedrag van zo'n betaalde rekening voor werkzaamheden aan het Pettemer duin aan Bluzé te vergoeden.⁵⁶

maken. Mr. Gerrit Schatter, de eigenaar van de heerlijkheid Petten en Nolmerban, zag hierin een mogelijkheid om het grondgebied van zijn bezit aanzienlijk uit te breiden. Het door hem aangelegde dijkje tussen de vuurboet van Petten en de Zijper dijk spoelde echter na een paar maanden al weer voor een deel weg. Schatter gaf het niet op en wilde het werk samen met zijn baljuw in het voorjaar van 1692 opnieuw aanbesteden. Een Alkmaarse notaris stak daar echter een stokje voor. Die verscheen op het toneel met een officiële aanzegging van de burgemeesters en zoutzieders van Alkmaar waarin Schatter werd gelast van de aanbesteding af te zien. De zoutzieders vreesden namelijk voor hun in 1624 in het Krabbewater gebouwde pomphuis. Hiermee werd zeewater uit de Braak via pijpen in speciale waterschuiten gepompt. Die schuiten vervoerden het zoute water naar Alkmaar, waar het in de zoutketen

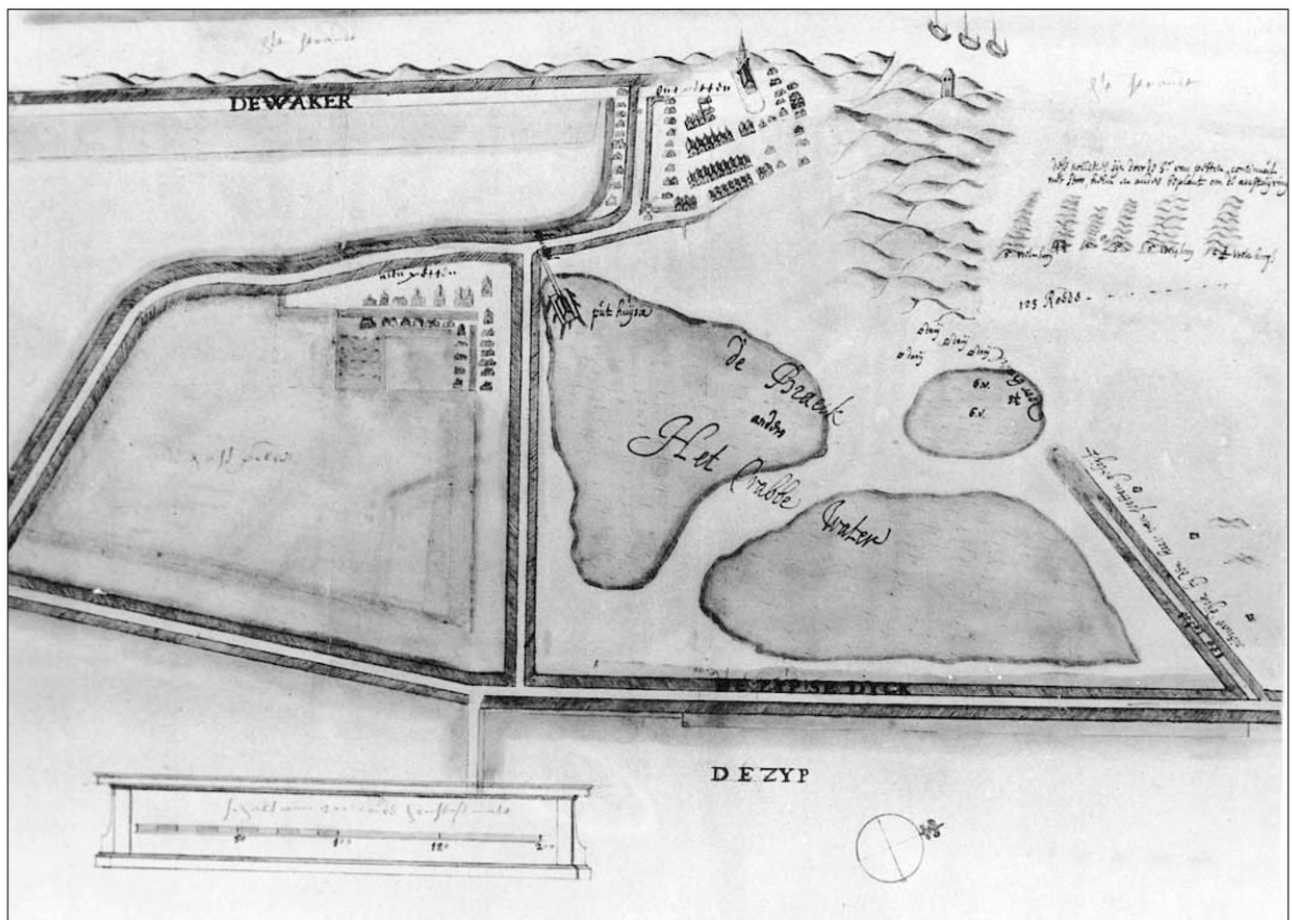

Kaart van Oud en Nieuw Petten, ca. 1650. Achter Oud Petten het "santagtig onderloopent lant" van het Krabbewater met het pomphuis en pijpleiding. De zoutzieders hadden destijds ook nog een tweede pomphuis, de in zee uitstekende "sout goot". Dit waterwinpunt was echter eind 17^e eeuw reeds lang geleden door de zee vernield. Kopie van een kaart door C.J. Visscher van Oud en Nieuw Petten, circa 1650, vervaardigd door A. Rademaker aan het begin van de 18^e eeuw.

werd gebruikt bij de raffinage van uit het buitenland aangevoerd ruw zout. Schatter trok zich echter niets van dit alles aan, drukte de aanbesteding door en liet het pomphuis dicht spijkeren.⁵⁹

Met steun van hun stadsbestuur spanden de zoutzieders vervolgens een proces aan bij de Hoge Raad. Beide partijen begonnen in verband hiermee bewijzen te verzamelen. Schatter stelde dat het dijke nodig was voor de veiligheid van Petten. Dit ontzenuwden de zoutzieders met behulp van getuigenverklaringen van Pettemers waarin werd aangegeven dat het dijke veel te zwak en te laag was. Inderdaad werden in juni 1692 de binnen- en buitenglooiing van het al voltooide dijke deel weggeslagen. Omgekeerd verzamelde Bluzé attestaties om de positie van Schatter te versterken. Afgaande op een door Cornelis Laurissen, timmerman te Petten, op 13 mei 1692 ten overstaan van een Alkmaarse notaris afgelegde verklaring ging hij daarbij niet helemaal netjes te werk. Laurissen stelde hierin namelijk:

"...hoe waar is, dat hij getuyge opten agtsten deser door de dienaar vande Justitie tot Petten, is ontbooden ten huijse van Sr Abraham Bleuse, Bailliu van Petten en(de) Nolmerban, wonen(de) als Casteleijn inden Huijse vanden Honsbossche en aldaar gecomen wesende, is van hem gevordert een (ver)klaringe, dewelcke dan opgesteld sijnde, inhielt, dat het put of pomphuijs in off ontrent de brake daer wt de requiranten haer zoutwater halen voor en ten behoeve van haer lieder zoutketen, daar nu ontrent twaalf jaren had gestaan, ..., doch hij getuyge wijders willen(de) (ver)claren en expres daar bij gevoegt hebben, dat in de voors(egde) brake al over xxxvij jaeren een pomp off puthuijs stont, dat hij comparant selfs had gemaect, welck den Bailliu heeft geweyjgert daer bij te stellen... sulx dat die attestatie niet volcomente(lijk) is ter nedergesteld..."

Kaart van het Krabbewater gemaakt in verband met het proces tussen de zoutzieders en Gerrit Schatter, de heer van Petten. Het "put huysie" of zoutwaterpomphuis is zeer goed herkenbaar. Rechts het al weer doorgebroken afsluitdijkje. Van Oud Petten is weinig meer over. De kerk staat bijna op het strand.

De door Bluzé opgestelde verklaring was dus niet compleet "...maar alleen stuxgewijse en over sulx niet ter intentie van hem getuijge en om de waerheijt ten volle wt te drucken".⁶⁰

De Hoge Raad deed in januari 1692 uitspraak. Mr. Gerrit Schatter trok aan het kortste einde, maar bleef zich verzetten. Pas nadat hij door de Alkmaarse burgemeesters in gijzeling was genomen, beloofde hij de zoutzieders niet langer dwars te zitten. Schatter raakte overigens kort na deze episode in dusdanige financiële problemen dat hij onderdook. Van het toch al niet zo sterke dijkje was spoedig niets meer over. Dat had voor Petten ernstige gevolgen. Bij hoog tij drong de zee de Braak binnen en diverse huizen van het dorp moesten van een met zand gevulde beschoeiing worden voorzien. Bluzé besteedde verder in februari 1694 het overmolborden van een gedeelte van de duinen bezuiden het dorp aan om het "imminente pericul van doorbraak" te voorkomen.⁶¹

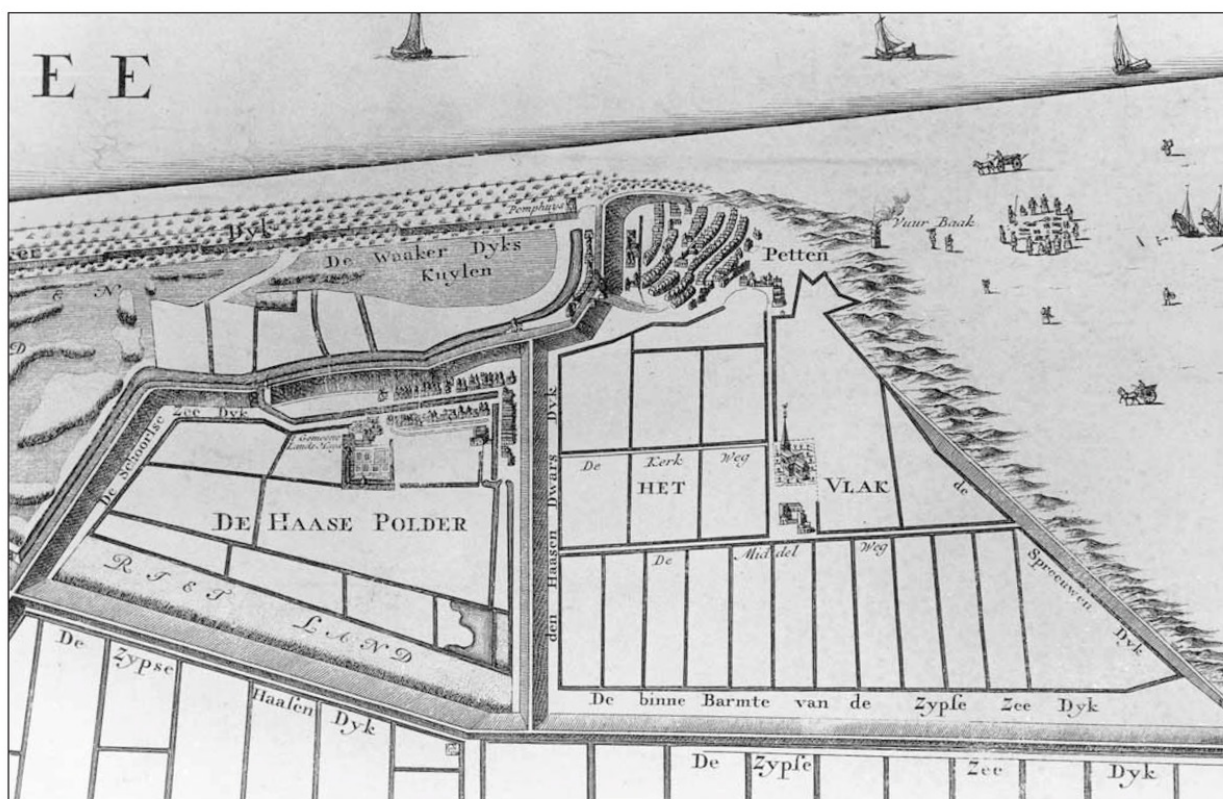
Na het failliet van Schatter kwam de heerlijkheid Petten in 1696 in handen van de Alkmaarse regent Gerard van Egmond van de Nijenburg. Die vatte in het voorjaar van 1698 hetzelfde plan op als zijn voorganger. Hij kwam eveneens in conflict met de zoutzieders, maar wist de kwestie soepel op te lossen. Dat hij toen al twee jaar

dijkgraaf van de Hondsbossche was zal hier zeker aan hebben bijgedragen. De hoofdingelanden stonden namelijk de zoutzieders toe om dwars door hun Zeewering een watergoot te leggen. Op die manier kon er weer zout water direct uit de zee worden ingenomen. In september 1698 vond de aanbesteding plaats van de nieuwe afsluitdijk langs het Krabbewater, die bekend werd als de Spreuwendijk. Zo ontstond de bedijking het Pettemervlak, die het volgend jaar in cultuur werd gebracht.⁶²

Oud Petten werd in de periode 1737-1777 langzaam maar zeker door de Noordzee verzwolgen. Herbouw van de bedreigde huizen geschiedde toen al niet meer in de Hazepolder, maar op het Pettemervlak. De kerk werd in 1701 als eerste naar het nieuwe land verplaatst. De oude stond op dat moment op 20 meter van zee "...de deuren en glazen meest dicht, 't dack door de swaarte van 't opgestoven en dagelick stuyvende sant op 't point van in storten, de muren overal gescheurd en geborsten...".⁶³ Hieruit blijkt nogmaals duidelijk dat de grote inspanningen aan de Pettemer Zeewering tevergeefs waren. Na de storm en de springvloed van 30 september en 1 oktober 1697 werd al geconstateerd dat "...int bijzonder de Duijnen voor ende omtrent de kercke tot Petten soodanigh dange-reus gestelt..." waren dat zij na nog zo'n storm wel moes-

ten bezwijken.⁶⁴ De kerk dreigde dus in de golven te verdwijnen, maar zover is het niet gekomen. Hij werd afgebroken en landinwaarts weer herbouwd. Volgens de kroniek-

schrijver Dirk Burger van Schoorl werden daarbij "...agtmaal hondert duizent nieuwe Bakstenen, en zes-en-dertig duizent oude Bakstenen ..." gebruikt.⁶⁵

Het drooggemaakte en verkavelde Pettemervlak met de in 1701 gebouwde nieuwe kerk van Petten. Op de Zeewering het nieuwe "pomphuis" van de zoutzieders. Detail uit de kaart van de Hondsbossche door J. Spruytenburgh, 1730.

Ramen in de kerken van Petten, Camp en Zaandam

Zouden tussen de sloopmaterialen ook de gebrandschilderde ramen van de Hondsbossche hebben gezeten? In 1689 hadden namelijk dijkgraaf Johan van Egmond van de Nijenburg en heemraad Adriaan van Twuijver in bijzijn van Bluzé aan de Alkmaarse "glaseschilder" Cornelis Jans Sparreboom opdracht gegeven om vier gebrandschilderde ramen te maken, twee voor de kerk te Petten en twee voor die te Camp. De Camper glazen moesten aan beide zijden van de preekstoel komen en voor mei 1690 opgeleverd worden. Deze opdracht hangt naar alle waarschijnlijkheid samen met de bouw van een nieuwe kerk in het dorpje. Hiervoor had de Hondsbossche in maart 1689 reeds een subsidie van 200 gulden verstrekt op voorwaarde dat er een plek voor de kerkbank van het college zou worden gereserveerd.⁶⁶

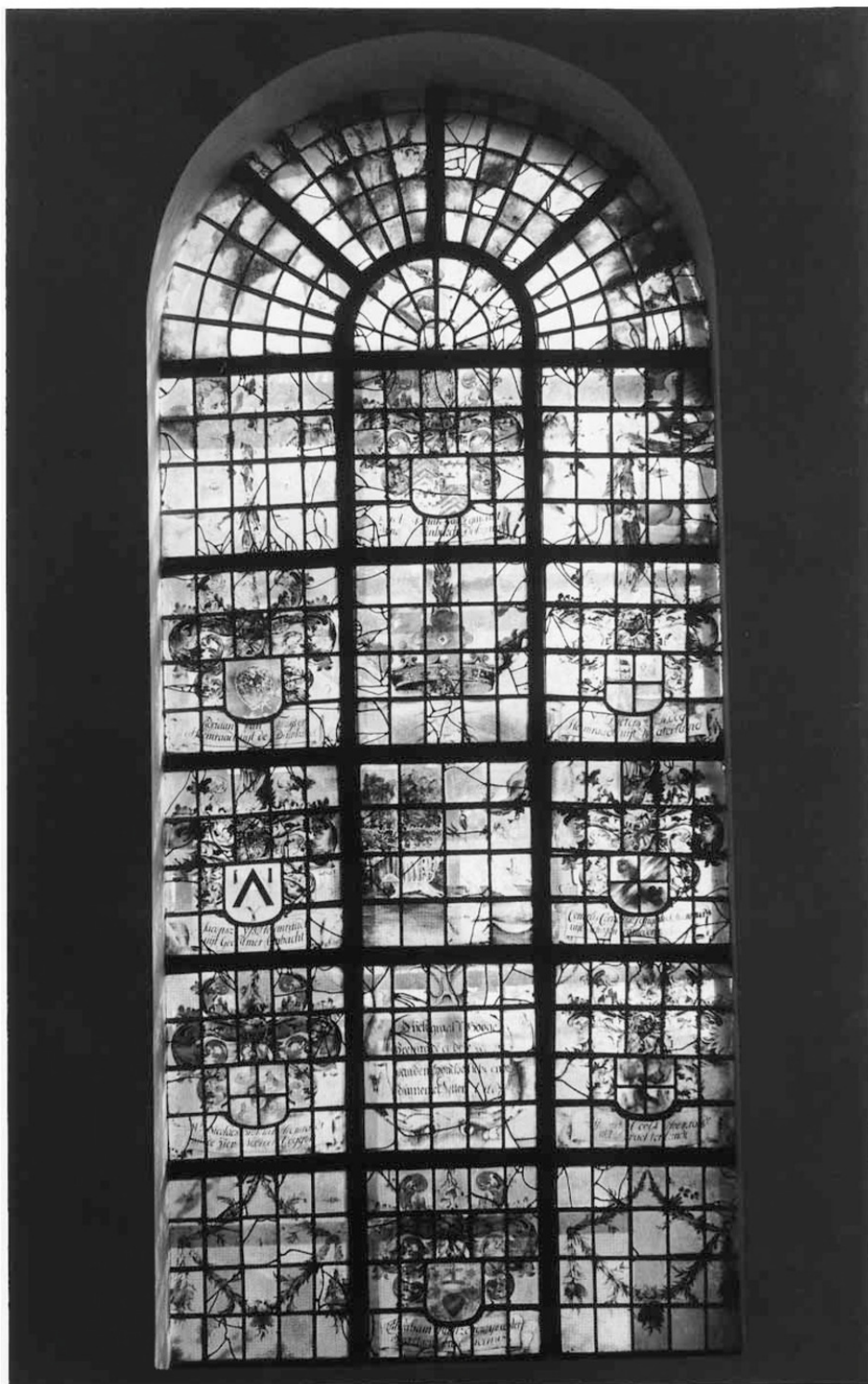
Sparreboom slaagde er niet in de opdracht op tijd uit te voeren. Op 8 september 1691 kreeg hij daarom bezoek van de Alkmaarse notaris Arent van der Goes, die optrad "...uijt den name en(de) van wegen Abram Bluzé..." en hem in gebreke stelde. Na ruim 25 eerdere aanmaningen werd hem nu aangezegd de ramen in beide kerken uiterlijk 1 november te plaatsen. Als hij weer in gebreke bleef, zou hij geen stuiver vangen en moest hij verder "...alle soodanige wapens

en(de) advijsen..." die men hem had verstrekt inleveren en zou hij ook nog worden aangesproken op de eventuele schade. Sparreboom antwoordde de notaris dat hij de ramen de week daarop af hoopte te hebben en ze op tijd zou aanbren- gen.⁶⁷ Met de zojuist genoemde wapens werden natuurlijk het wapen van de Hondsbossche en de familiewapens van de dijkgraaf, de heemraden en de kastelein-secretaris en rentmeester bedoeld. Die moesten in de ramen worden verwerkt.⁶⁸

Een paar jaar daarvoor waren al deze wapens ook aangebracht in het gebrandschilderde raam van de Hondsbossche in de Oostzijderkerk te Zaandam. Dat had trouwens een identiek probleem opgeleverd, want Sparreboom hield zich toen eveneens niet aan de afspraak en kreeg dus in april 1687 bezoek van de Alkmaarse notaris Cornelis Kessel. Hij had beloofd "...tselve te maken (ende) in die kercke te leveren Alderheijligen des (ver)leden jaers 1686...". Dat was nog steeds niet gebeurd en aangezien zijn opdrachtgevers niet langer wilden wachten, werd hem gelast het raam vóór 1 mei 1687 te voltooien en te plaatsen.⁶⁹ Kennelijk liep de hele zaak met een sisser af, want het raam zit er nog steeds. Dat niet alleen de wapens van dijkgraaf en heemraden in het raam

werden aangebracht, maar ook dat van Abraham Bluzé, ondersteunt de opvatting dat de kastelein-secretaris-rentmeester meer was dan een eenvoudige beambte in

loondienst en een belangrijk spilfunctie in de organisatie van de Hondsbossche vervulde.

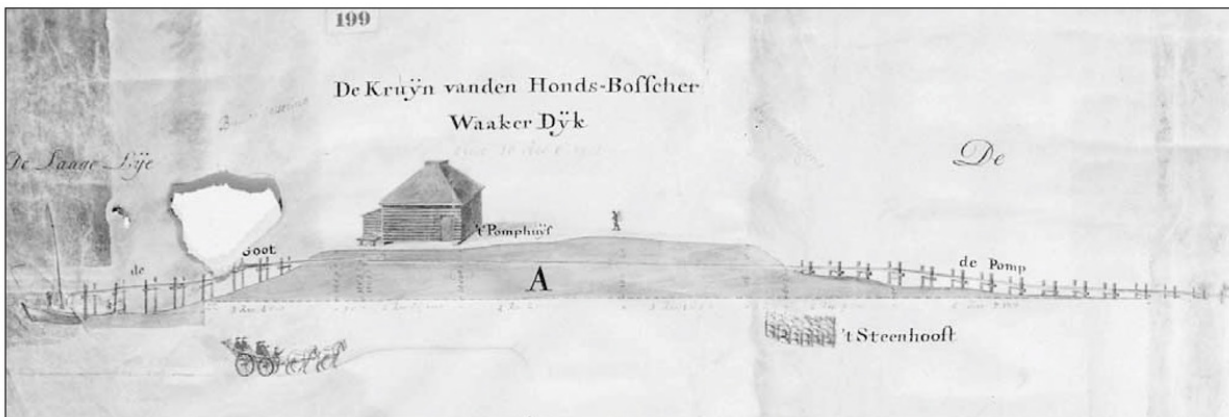

Het venster van de Hondsbossche in de Oostzijderkerk te Zaandam door Cornelis Jansz. Sparreboom, 1687. Bovenaan het wapen van dijkgraaf Johan van Egmond van de Nijenburgh en dan met de klok mee de wapens van de heemraden Ysaac Pietersz. Koog (wegens het kavel Waterland), Cornelis Cornelisz. Langedijck (Schager- en Niedorperkoggen), Myndert Cools (Drechterland), Abraham Bluzé, Mr. Nicolaes Verwer (Vier Noorderkoggen), Jan Jacobsz. Ijfs (Geestmerambacht) en Adriaan van Twuyver (Duinkavel). Onder de kroon het helaas grotendeels vervaagde wapen van de Hondsbossche. Het venster is in 1947 gerestaureerd.

Herziening van het reglement van de Hondsbossche, 1717

Hiervoor is al even het huishoudelijk reglement van 1671 aan de orde gesteld. Dit reglement was het resultaat van een herziening van een oudere verordening uit 1654. In 1717 bogen de regenten van de Hondsbossche zich weer over het reglement. Evenals de herzieningen van 1654 en 1671 betrof het geen wijziging van de bestuursinrichting of de organisatie, maar ging het puur om

In het jaar volgende op Bontemantels commissie aan de Hondsbossche probeerde men paal en perk aan deze praktijken te stellen. Het in 1654 vastgestelde reglement bepaalde onder andere dat er jaarlijks nog maar driemaal zou worden geschouwd en dat er voortaan "...geen Hooft-Ingelanden, Dykgraaff ofte Regenten eenige Playzier ofte vermaak van Jagen of uit Ryden zal mogen doen, als op zyn

Profiel van de Zeewering bij het nieuwe pomphuis met rechts de Noordzee. Op de voorgrond een voornaam gezelschap in een rijtuig, mogelijk regenten van de Hondsbossche tijdens de schouw. Uiterst links een waterschip waarmee zeewater naar Alkmaarse zoutziederijen werd vervoerd. Detail uit een driedubbele profieltekening door A. Velsen en M. Walraven, juni 1714.

een bezuinigingsmaatregel. In de loop der jaren waren de bestuurs- en beheerskosten namelijk steeds verder opgelopen, met name de uitgaven aan maaltijden en andere verteringen in het gemeenschapshuis. Het bestuur "...bragt zelfs gasten mede, die een uitstapje naar de zoo hoogst belangrijke zeewering en het rijkelijk onthaal van de Heeren Regenten niet versmaadden", aldus de befaamde waterschapshistoricus G. de Vries Az. in 1855.⁷⁰

De Amsterdamse regent Hans Bontemantel heeft ooit zo'n uitje beschreven. In opdracht van de burgemeesters van Amsterdam -deze stad leverde twee hoofdingelanden- reisde hij samen met zijn mede-gedeputeerde op 28 juli 1653 via Purmerend en Alkmaar naar Petten. Na aankomst namen ze hun intrek in het gemeenschapshuis. De dag daarop vond de schouw plaats. Alle gasten reden in hun eigen koets langs de Zeewering en keerden na afloop terug naar het gemeenschapshuis voor de maaltijd. Bontemantel vertelt van de gewoonte dat een nieuw bestuurslid eerst moest "verhenssen", de hembeker moest ledigen. Die beker was een reusachtige bokaal, "...daerin gaet een kanne wijn, sijnde achtcantich, besneeden met de waepens van de steeden en cavels...", aldus Bontemantel.⁷¹ Verder had "Yder geselschap... volgens gewoonte sijn waegen versien met vrouwen, kindren en ander geselschap, soodat omtrent tsestich aen tafel saeten".⁷²

Dat allemaal op kosten van de ingelanden. Typierend is dat Hildebrand het eeuw later in een van zijn schetsen in de Camera Obscura nog heeft over de beroemde Hondsbossche "...tot welker instandhouding zooveel paalwerk en zooveel maaltijden onvermijdelijk zijn".⁷³

eigen kosten...". Hetzelfde gold voor de maaltijden. Gasten waren nog steeds welkom, maar "zoo iemand geselschap meede brengt... voor een Mansperzoon zal betalen 25. stuivers, voor een Vrouwsperzoon 15. stuivers, en voor een Kint 10. stuivers ieder maaltyt...". Door de beperking van het aantal bijeenkomsten liepen de inkomsten van de kastelein natuurlijk terug. Daarom kreeg hij de eerder besproken vergoeding voor het gebruik en de slijtage van de inboedel van het gemeenschapshuis.⁷⁴

Ook na 1654 bleven de "teercosten" van de bestuursleden zelf op de drie gebruikelijke vergaderingen van Letare, Beloken Pasen en Jacobi voor rekening van de Hondsbossche. De kastelein moest die kosten wel noteren en eer alle vogels gevlogen waren een rekening opmaken en door vier bestuursleden laten ondertekenen "...zonder daar naar iets by iemand meer zal mogen verteert worden...".⁷⁵

Het effect van de maatregelen van 1654 ebde kennelijk al snel weg, want in 1671 bleek een algehele vernieuwing en verscherping noodzakelijk. Nu werd bepaald dat de hoofdingelanden een vast bedrag voor hun reiskosten kregen. Verder moest "...ijder syn eygen verteeringhe aen den kasteleijn...betalen, soo voor hem selfs alsmeede voor alle sijn bij hebbende geselschap..., sonder ijets ten laste vanden Hondsbossche te mogen brengen".⁷⁶ Hoewel alleen de hoofdingelanden met name worden genoemd, gold deze regel beslist voor iedereen.

Hoewel het reglement glashelder was, kwam er toch weer de klad in. In maart 1708 wordt duidelijk dat de kosten van de maaltijden toch weer door de Hondsbossche werden gedragen. Op 21 maart van dat jaar besloot men namelijk dat de kastelein voor de maaltijden tijdens de drie

De veeppest betekende dat er van de financiële draagkracht van de boeren-ingelanden niet veel overbleef. Daarom moest er aan de Hondtsbossche stevig worden bezuinigd.

grote bijeenkomsten jaarlijks 500 gulden in rekening mocht brengen. Iedereen die bleef overnachten, of gasten meebracht, moest daarvoor een bepaald tarief betalen. Voor de verteringen op de drie grote vergaderingen kreeg Bluzé dus voortaan een vaste vergoeding.⁷⁷

In mei 1715 kwam de kwestie van de hoge kosten verbonden aan de vergaderingen weer aan de orde nadat er tijdens het afhoren van de rekening opmerkingen over waren geplaatst. Die kritiek hangt naar alle waarschijnlijkheid samen met het uitbreken van de veeppest -een uiterst besmettelijke en veelal dodelijke ziekte onder het rundvee in 1714.⁷⁸ In deze situatie waren uitpattingen op kosten van de zwaar getroffen ingelanden natuurlijk uit de boze en moest alles worden gedaan om de kosten en daarmee de omslag zo laag mogelijk te houden. De hoofdingelanden wezen de gecommiteerden van Haarlem,

Amsterdam, het Duinkavel en Waterland aan om een nieuw reglement op te stellen. Hun concept werd reeds in juni 1715 aan alle hoofdingelanden toegezonden en wel "zonder de minste communicatie, of visie van... den Dijkgraeff en regenten... om derselver approbatie op te erlangen". Die voelden zich gepasseerd en reageerden met een 12 dichtbedrukte bladzijden tellend "kort en bondig vertoog" over de bestuursinrichting van de Hondtsbossche. Zij vonden dat de hoofdingelanden hun boekje ver te buiten waren gegaan. Alleen de dijkgraaf als mandataris van de soeverein had de bevoegdheid een nieuw reglement voor te schrijven en zeker niet de hoofdingelanden; die heren waren niet meer dan adviseurs.⁷⁹

Dijkgraaf en hoogheemraden zagen echter wel in dat het nu niet het moment was voor allerlei bestuurlijk gekraak. Daarom werd het reglement onverminderd hun rechten -toch voorlopig vastgesteld. Bovendien stuurden de regenten het ter plechtige bekrachtiging door naar de Staten van Holland omdat zij:

"...meermalen hadden ondervonden, dat wat reglementen voor den hontsbossche waren gemaect, ende hoe solemneel [plechtig] ook, niet alleen door gecommiteerde hooftingelanden, maar selfs door gesamentlijke hooftingelanden ijder in den hare geapprobeert ende geratificeert, egter van deselve om dese of gene oorsaecke of insigte gefluctueert en afgegaen was, tot groot nadeel en merklijke kosten van de ingelanden..."⁸⁰

(1)

C O P I E.

OCTROY

voor die van den

HONDTSBOSSCHE.

De Staten van Hollandt ende West-Vrieslandt, doen te weten: Alsoo Ons vertoon is by Hoofd-Ingelanden van den Hondtsbossche en Duynen tot Petten, dat sy Supplianten van tydt tot tydt hadden ondervonden, dat in de jaarlycksche rekeninge van den Hondtsbossche wierden gebraght verscheyde excessive onkosten, die volgens de voorgaande Reglementen van menagie niet

A kon-

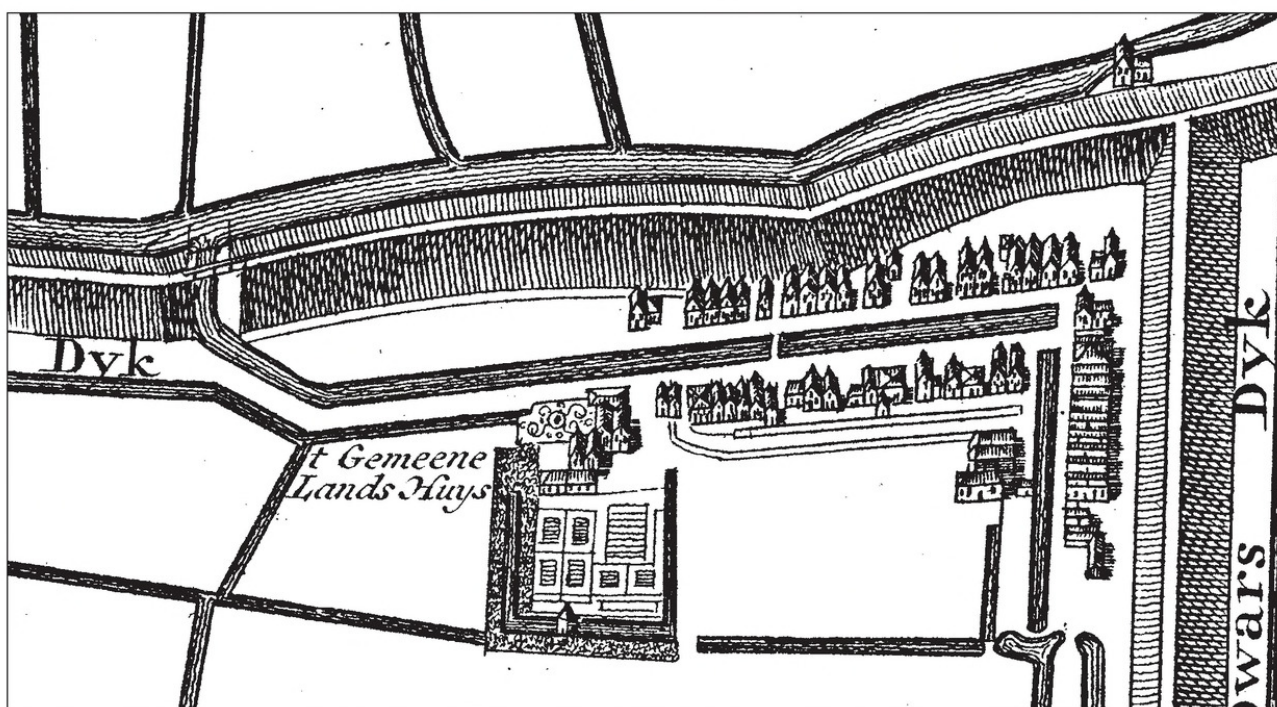
De Staten bevestigden het nieuwe huishoudelijke reglement in een officieel octrooi, dat direct in druk werd gebracht zodat iedereen wist waaraan hij toe was. Hier de eerste bladzijde.

Door middel van een bevestiging van het reglement door de Staten hoopte men een stok achter de deur te krijgen en de naleving beter te kunnen afdwingen. De Staten bevestigden het reglement inderdaad op 30 juli 1717 bij octrooi en verordonneerden meteen dat alle oude gewoonten strijdig met het nieuwe reglement direct gestaakt dienden te worden. Toen de regenten van de Hondsbossche het bekrachtigde reglement in hun vergadering van augustus 1717 nog eens doornamen, voorzagen ze toch met één bepaling moeilijkheden. Het ging om artikel 3 waarin werd gesteld dat “...yder der Comparanten zijn eijgen Verteeringe moet betalen...”, en wel tegen een vergoeding van 38 gulden zonder dat er verder ook maar iets in rekening mocht worden gebracht. Daar schrokken de heren blijkbaar toch voor terug. Bovendien zou het Bluzé als kastelein veel geld gaan kosten. Daarom werd besloten “...dat point nader te examineren omme met den casteleijn te reguleeren, blyvende ondertussen de resolutie van 21. Maart 1708 omtrent de defrojementen [kosten van verteringen] op 3 ordinaris Comparitien in zijn geheel”.⁸¹

Eerst op 20 april 1718 besloten de hoofdingelanden dat het reglement op Jacobi 1718 van kracht zou worden. Intussen moest het bestuur bij de kastelein zo laag mogelijke prijzen voor de maaltijden bedingen.⁸²

Het zal duidelijk zijn dat Abraham Bluzé direct de gevolgen van de bezuinigingsronde ondervond. Verder is reeds genoemd dat de functie van rentmeester weliswaar in stand bleef, maar niet meer werd gehonoreerd. Dat scheidde hem jaarlijks ook nog eens 250 gulden. Die korting werd weliswaar voor een deel gecompenseerd door de “silvere ducaton” die hij zou krijgen voor elke te lenen 1.000 gulden. Maar er werd voor dat geld wel meer van hem verwacht. Wanneer de hoofdingelanden extra werkzaamheden lieten uitvoeren en wilden dat een paar bestuursleden daar toezicht op hielden, moest Bluzé “...alle dagen pertinentelijck hebben te noteren, welcke heeren elcken dag in loco hebben gevaceerd...”, omdat zij dan voor die dag(en) recht hadden op “...extraord(inaris) vacatien en teercosten...”.⁸³

Besluit: een leven in dienst van de Hondsbossche

Het gemenelandshuis, dienstwoning en werkplek van Abraham Bluzé. Het complex werd in de loop der tijd steeds verder uitgebreid en verfraaid zodat het de allure van een luxueuze buitenplaats kreeg, compleet met een gracht en bomensingel. Aan de voorzijde bevond zich een siertuin met vijver. Bluzé moest de “graft of vijver vant Hondsbosch” netjes schoon houden. Detail uit de kaart van de Hondsbossche door J. Spruytenburgh, 1730.

In de loop van 1718 of het begin van 1719 werd Abraham Bluzé ernstig ziek. De hoofdingelanden besloten namelijk op 17 april van het laatstgenoemde jaar, “...dewijle de sware indispositie [ongesteldheid] van den Casteleijn en Secret(aris) van de hontsbossche Continueert, en men vervolgens voor tegenwoordigh van den selven niet en

can werden bedient...”, zijn 27-jarige zoon Abraham te benoemen tot tijdelijke vervanger. Dit wel “...buijten Coste van den hontsbossche, en behoudens de vrije Electie op 't eijndigen van sijn Vaders Commissie”.⁸⁴ Deze overgangsregeling kostte het hoogheemraadschap dus geen stuiver, terwijl de hoofdingelanden na het overlijden van Bluzé Sr.

geheel vrij zouden zijn in de keuze van een opvolger. De oude Bluzé stierf tenslotte op 20 maart 1720 in het gemeenlandshuis en werd begraven in de kerk te Petten. Op zijn inmiddels verloren gegane grafsteen stond de volgende tekst:

“Hier Leyt Begraven
ABRAHAM BLUZE In Sijn Leven Rentemeester
Secretaris En Casteleyn
Van Den Hondsbosche
Midgaders Bailluw En Schout Der Vrijheerlijkhede
Den Petten en Nollemerban
Obiit Den 20 Maart 1720”.⁸⁵

Zoonlief voldeed ondertussen zo goed, dat de regenten van de Hondsbosche hem op 17 april 1720 aanstelden als de opvolger van zijn vader op hetzelfde salaris, met uitzondering van de vergoeding voor het landmeterschap. Bluzé Jr. was dan wel te Leiden gepromoveerd tot doctor in de rechtswetenschappen, maar voor landmeter had hij niet geleerd.⁸⁶

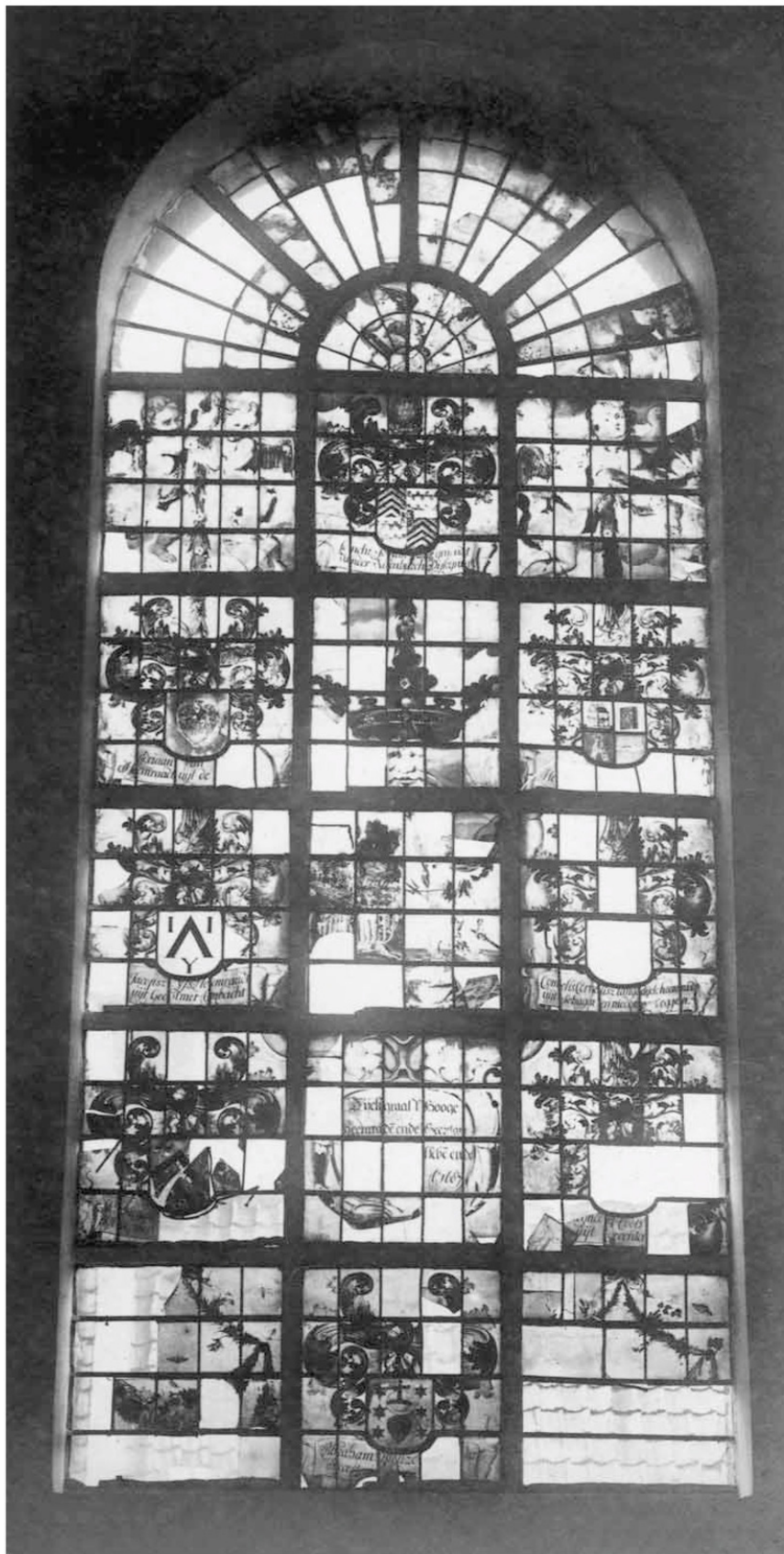
Het overlijden van Bluzé Sr. zal zeker door vele Pettemers als het einde van een tijdperk zijn gevoeld. In de inleiding van deze bijdrage hebben we hem niet voor niets de ongekroonde koning van Petten en omstreken genoemd. Alleen al de opeenstapeling van de ambten van kastelein-secretaris-rentmeester-landmeter van de Hondsbosche maakte hem tot een belangrijk personage. Vele Pettemers zullen het nodige hebben bijverdiend met het overmollen, zandkruien, stro- en helm planten en ander werk aan de Zeewering. Dat werd allemaal geregeld door Bluzé. Ruzie met deze belangrijke werkgever kon menige inwoner van Petten zich vast en zeker niet permitteren. Daar kwam Bluzé's positie als schout, baljuw en strandvonder nog bovenop. Zijn optreden tegen scheepstimmerman Mooyman toont wel aan dat er niet met hem te spotten viel.

Binnen het Hoogheemraadschap van de Hondsbosche toonde Abraham Bluzé zich een betrouwbare dienaar van het college van dijkgraaf en hoogheemraden. Ook hier

nam hij absoluut een sleutelpositie in. Uit de kort door hem zelf te boek gestelde resoluties blijkt dit wel niet direct, maar het kan bijna niet anders of de slechts enkele keren per jaar aan de dijk verschijnende regenten moeten doorlopend op de adviezen van hun kastelein-secretaris-rentmeester-landmeter hebben vertrouwd.

De lange periode van meer dan 35 jaar dat Bluzé aan de Hondsbosche diende viel in een periode van stabiliteit voor wat betreft de zeewering zelf. Deze bestond uit een simpele zanddijk met daarvoor een onbeschermd strand. Er deden zich natuurlijk wel eens gevaarlijke situaties voor, maar pas in de tweede helft van de 18e eeuw is er sprake van structurele problemen met deze manier van kustverdediging. In 1792 ontsnapte men op het nippertje aan een doorbraak en deze ramp resulteerde in het besluit tot het leggen van strekdammen of hoofden ter bescherming van het strand.⁸⁷ Een en ander wil echter niet zeggen dat Bluzé een rustig bestaan heeft gehad. Naast de dagelijkse, routinematige werkzaamheden -waar hij al een klerk en zijn kinderen bij moest inschakelen- kreeg hij regelmatig met kleinere en grotere crises te maken. De gedachten gaan daarbij natuurlijk al snel uit naar de protestacties van de Camper vrouwen, maar mogelijk heeft het gearrewar van 1715-1717 rond de maaltijden Bluzé vanwege de consequenties voor zijn inkomen misschien nog wel meer bezig gehouden.

Het zal de ernstig zieke Bluzé zeker genoeg hebben gedaan dat de regenten van de Hondsbosche zijn zoon min of meer als opvolger accepteerden. De heer van Petten benoemde Abraham Bluzé Jr. ook tot baljuw en schout, zodat hij in alle opzichten in zijn vaders voetsporen trad. Bluzé Jr. moest helaas in 1734 ontslag vragen als kastelein omdat zijn vrouw al jaren met haar gezondheid sukkelde en de huishouding van het gemeenlandshuis niet meer aankon. Hij wilde echter graag het secretaris- en rentmeesterambt blijven bekleden. De hoofdingelanden gingen op dit verzoek in. Abraham Jr. overleed in november 1737, waarmee aan de relatie tussen de familie Bluzé en de Hondsbosche een einde kwam.⁸⁸

Nog eenmaal het raam van de Hondsbossche in de Oostzijderkerk te Zaandam. Deze foto werd bijna 115 jaar geleden genomen in juli 1889. Er waren toen nog diverse details zichtbaar die helaas nu -vergelijk met de zomer 2003 gemaakte foto op pagina 22- verdwenen zijn. Let bijvoorbeeld op het wapen van heemraad Mr. Nicolaes Verwer links beneden, Neptunus met drietand in het centraal geplaatste wapen van de Hondsbossche, de omlijsting van dit wapen met een gezicht onder de kroon en de engeltjes ter weerszijden van het wapen van dijkgraaf Van Egmond van de Nijenburgh. Ook in de boog van het venster waren in 1889 nog restanten van versieringen en engeltjes zichtbaar.

Noten

1. H. Schoorl, *De Convexe Kustboog* (Schoorl 2000), dl. 3, p. 584. Tot 1693 is de Hondsbossche een heemraadschap, daarna een hoogheemraadschap, zie D. Aten, *Inventaris van het archief van het Hoogheemraadschap van de Hondsbossche en Duinen tot Petten 1555-1921 (1922)* (Edam/Alkmaar 1997) p. 9.
2. Regionaal Archief Alkmaar (RAA), archief Hoogheemraadschap van de Hondsbossche en Duinen tot Petten (AHH) inv.nr. 1, 13-03-1657, 14-03-1679.
3. RAA, AHH inv.nr. 1, 14-03-1679.
4. RAA, AHH inv.nr. 1, 11-03-1682; inv.nr. 49, 05-09-1682; H. Wormsbecher, *Fragment-genealogie Bluzé* (uitgave in eigen beheer, Arnhem 1982).
5. Deze paragraaf is gebaseerd op J.G.A. Faber, *De Hondsbossche en Duinen tot Petten* (Purmerend 1869) pp. 12-18; Aten 1997, pp. 4-10; J.T. Bremer, *Petten, dorp aan de dijk. Vijf eeuwen (1413-1929) geschiedenis in vogelvlucht* (11e uitgave kring van 'Vrienden van de Hondsbossche' 1993/1994) p. 5.
6. Het kavel Waterland besloeg niet de huidige regio Waterland. Die was vanwege de hoge lasten verbonden aan het onderhoud van de Waterlandse Zeedijk niet omslagplichtig aan de Hondsbossche. Het kavel Waterland bestond uit de Zaanstreek, het Schermereiland en Oosthuizen.
7. Deze paragraaf is gebaseerd op Wormsbecher.
8. Nationaal Archief (NA), archief Hof van Holland inv.nr. 91, fo. 303r. en v.
9. E. Muller, K. Zandvliet (red.), *Admissies als landmeter in Nederland vóór 1811* (Alphen aan den Rijn 1987) p. 157.
10. Muller, Zandvliet, pp. 150-151; J. de Bruin, J. Terra, 'Gerrit Dirksz. Langedijk, landmeter en lakenverkoper', in: C. Streefkerk e.a. (red.), *Perfect gemeten. Landmeters in Hollands Noorderkwartier ca. 1550-1700* (Wormerveer 1994) p. 33.
11. H. Schoorl, 'Dirk Pietersz. Abbestee, grondlegger van een school van kaartkenaars en opzieners van 's Lands werken in de kop van Noord-Holland', in: idem, *Kust en kaart* (Schoorl 1990) pp. 38, 46; idem, *De Convexe kustboog*, dl. 2 (Schoorl 1999) p. 302; H. Lambooi, *Getekend land. Nieuwe beelden van Hollands Noorderkwartier* (Alkmaar 1987) pp. 100-101. Zie voor de overeenkomst in de versiering van de handtekeningen van leeraar en leerling-landmeter De Bruin en Terra, p. 33.
12. Rijksarchief in Noord-Holland (RANH), aanwinsten 301, nrs. 44 en 45; H. Schoorl, *Zeshonderd jaar land en water* (Groningen 1973) p. 373.
13. Schoorl 1973, p. 264.
14. Schoorl 1999, dl. 2, pp. 325-326.
15. RAA, Stadsarchief Alkmaar voor 1815 (SA voor 1815) inv.nr. 2134.
16. RAA, AHH inv.nr. 2, 17-04-1709.
17. Ibidem, inv.nr. 145, reglement 1717, art. 13.
18. Ibidem, inv.nr. 2, 10-03-1714.
19. RAA, SA voor 1815, inv.nr. 2137.
20. De bedoelde kaarten bevonden zich in het NA, collectie Hingman nrs. 2673, 2674, 2716 en 2745 en RANH, kaarten Rijkswaterstaat 1139 (Texel 17), 1202 (Vlieland 17) en Wieringen A(492.628.5)1
21. Wormsbecher.
22. RAA, AHH inv.nr. 145, reglement 1671, artt. 2, 4, 15; reglement 1717, art. 13; inv.nr. 1, 04-03-1693.
23. Ibidem, inv.nr. 824.
24. Bremer 1993-1994, pp. 5, 7; J.F.W. Conrad, *Verhandeling over de Hondsbossche Zeewering* (Alkmaar, [1865]) pp. 15-16.
25. A.F. Kamp, 'Gevelgedichten bij de Hondsbossche', *Noordholland 1* (1956) pp. 20-23.
26. RAA, AHH inv.nr. 49, 23-04 en 14-07-1686; inv.nr. 1, 15-04-1692.
27. Ibidem, inv.nr. 49, 26-05-1690, 15-10-1693.
28. Ibidem, inv.nr. 1, 01-08-1678, 20-04-1694, 12-04-1695 en 17-04-1709; inv.nr. 49, 29-07-1692.
29. Ibidem, inv.nr. 49, 23-04-1686; RANH, aanwinsten 301, nr. 45.
30. RAA, SA voor 1815 inv.nr. 2136, instructie rentmeester, kastelein en secretaris; AHH inv.nr. 49, 23-04-1686; inv.nr. 1, 11-04-1686.
31. RAA, AHH inv.nr. 49, 16-06-1694.
32. Wormsbecher.
33. RAA, AHH inv.nr. 734; inv.nr. 1, 06-02-1682 (citaat), zie ook Aten 1997, pp. 10-11.
34. Ibidem, inv.nr. 1, 12-03-1687.
35. Ibidem, inv.nr. 49, 05-11-1693.
36. Ibidem, 22-12-1693.
37. Ibidem, aantekening Bluzé na resolutie van 22-12-1693.
38. Ibidem, brief dd. 27-12-1693. Zie ook J.J. Schilstra, *De Hondsbossche* (Alkmaar 1981) p. 57.
39. Ibidem, brief van 08-01-1694.
40. Ibidem, 12-01-1694.
41. RAA, SA voor 1815 inv.nr. 2131; AHH inv.nr. 1, 08-03-1690, 09-03-1701.
42. RAA, AHH inv.nr. 145; W.C. Thijssen, *De Hondsbossche steenen schutsluis te Zaandam* (17^e uitgave kring van 'Vrienden van de Hondsbossche' 2001).
43. Ibidem, inv.nr. 145; inv.nr. 1, 30-03-1672; Aten 1997, pp. 7-8.
44. Ibidem, inv.nr. 1, 28-07-1682.
45. Ibidem, inv.nr. 145, reglement 1671, artt. 6, 7, 10 en 18; reglement 1717, artt. 7, 8, 11, 20 en 31; inv.nr. 1, 16-03-1695, 04-04-1696; inv.nr. 2, 16-04-1710.
46. De abdijlanden waren oorspronkelijk bezit van de abdij van Egmond. Na het uitbreken van de Opstand wezen de Staten ze in mei 1577 toe aan de steden van het Noorderkwartier. Die verlootten de landerijen in 1584 onder elkaar, zie J.B.M. de Bont, *De 'regale' abdij van Egmond; haar stichting, bloei en verwoesting naar de oudste bronnen bewerkt* (Amsterdam 1905) pp. 175-176; J. Hof, *De abdij van Egmond van de aanvang tot 1573* ('s Gravenhage, Haarlem 1973) pp. 165-166, 420-428; J. Belonje, 'Iets over het bezit der Egmonder abdij te Hargen', *Egmondiana, Benedictijnsch tijdschrift voor geestelijk leven en geschiedenis* 6 (1942) pp. 17-24, met aanvulling in jr.g. 12 (1951) pp. 114-115.
47. RAA, notarieel archief Alkmaar (NAA) inv.nr. 464, akte nr. 139; AHH inv.nr. 49, 05-11-1687 en 11-11-1694; inv.nr. 2, 19-04-1724; P. Dekker, *Oude boerderijen en buitenverblijven langs de Zijper Groteloot* (Schoorl 1988) dl. 2a, p. 641.
48. Gebaseerd op: RAA, AHH inv.nr. 1, 09-01-1688; SA voor 1815, inv.nr. 2136.
49. Adriaan van Twuyver werd in juni 1673 geadmitteerd als landmeter. In 1687 koos het Duinkavel hem tot heemraad. Verder was Van Twuyver notaris, secretaris van de Egmondse en diaken en ouderling van de gereformeerde gemeente Egmond-Binnen. Hij overleed in of kort na 1689, zie J.H. Geertzenwijk, *Aantekeningen op de familie Van Twuyver, eertijds 't Weijver* (uitgave in eigen beheer Delft, 2001) genealogie 6.

50. Wormsbecher; RAA, oud-rechterlijk archief Petten (ORP) inv.nr. 2195. Zie voor de gang van zaken in de heerlijkheid F.D. Zeiler, 'De heerlijkheid Petten en Nolmerban', in: P. Glas e.a. (red.), *Petten stiefkind van de zee. Grepen uit 1250 jaar Pettemer historie* (Schoorl 19892) pp. 10-13, 15.
51. RAA, ORP inv.nr. 2195, 22-05-1690, 02-02-1699, 11-12-1713 en 20-12-1717; Bremer 1993-1994, p. 9.
52. De pinas Meresteijn (kamer Enkhuizen) vertrok in december 1694 uit Batavia en arriveerde eind augustus 1695 op de rede van Texel, zie J.R. Bruijn e.a. (red.), *Dutch-Asiatic shipping in the 17th and 18th centuries*, dl. III (The Hague 1979) pp. 142-143.
53. RAA, ORP inv.nr. 2195, 10-07-1690, 27-08-1696, 25-09 en 06-11-1702 en 03-06-1720. Vgl. met Zeiler, pp. 16-18.
54. Ibidem, 24-03-1687. Dit afgezien van een eventuele vervolging door dijkgraaf en heemraden van de Hondsbossche, die het gemeenlandshuis tot hun jurisdictie rekenden, zie Aten 1997, p. 9.
55. Ibidem, 19-02-1691.
56. RANH, archief Gecommitteerde Raden inv.nr. 12, fo. 62v. (1694); RAA, AHH inv.nr. 2, 16-04-1710. Vervolgens mocht dat bedrag weer worden afgetrokken van de door de Gecommitteerde Raden betaalde rekeningen voor werk aan het Camperduin.
57. RAA, ORP inv.nr. 2195, 22-05-1690. Bij deze Hoet gaat het waarschijnlijk om een telg uit de bekende visafslagersfamilie Hoedt, zie Bremer 1993-1994, p. 9.
58. D. Aten, 'De Hazedwars- en Spreeuwendijk. Twee oude zeedijkjes bij Petten en de bedijking van het Pettemervlak, 1598-1698', *Zijper historie bladen* 18 (2000) nr. 3, pp. 3-7.
59. Ibidem, p. 7.
60. RAA, NAA inv.nr. 272, akte dd. 13-05-1692.
61. Schoorl 1973, p. 451.
62. Aten 2000, pp. 8-9.
63. Geciteerd bij Schoorl 1973, p. 451, zie ook Bremer 1993-1994, p. 10.
64. RAA, AHH inv.nr. 49, 01-10-1697.
65. D. Burger van Schoorel, *Chronyk van de stad Medenblik* (Hoorn 1728) p. 291.
66. RAA, AHH inv.nr. 1, 23-03-1689; NAA inv.nr. 360, akte nr. 120.
67. RAA, NAA inv.nr. 360, akte nr. 120.
68. De ramen in de kerken van Petten als Camp zijn verloren gegaan. Het laatstgenoemde kerkje werd in 1807 voor de sloop verkocht, zie J.T. Bremer, *Schoorl en de invasie van 1799* (Schoorl 1999) pp. 26-27. De begin 18^e eeuw gebouwde nieuwe kerk van Petten ging in 1846 tegen de vlakke (Bremer 1993-1994, p. 29).
69. RAA, NAA inv.nr. 270, akte nr. 86.
70. G. de Vries Az., *Het Hoogheemraadschap van den Hondsbossche en Duinen tot Petten. Oorsprong en geschiedenis van de inrigting des bestuurs* (z.p. 1855) p. 55.
71. Zie over de lotgevallen van de hensbeker van de Hondsbossche D. Aten e.a., *Oude sier en moderne kunst. Kunst en antiek uit de collectie van Uitwaterende Sluizen in Edam* (Edam 2002) pp. 7, 22-23; J.R. Jas e.a., *Pronk der waterschappen. Het bezit van dijkgraven en hun besturen in het Zuiderzeegebied* (Enkhuizen 1992) pp. 42-44.
72. G.W. Kernkamp (ed.), *De regeering van Amsterdam soo in 't civiel als crimineel en militaire (1653-1672) ontworpen door Hans Bontemantel* ('s Gravenhage 1897) dl. 2 pp. 506-507. Vgl. met H.S. Danner e.a., ...*Die water keert; 800 jaar regionale dijkzorg in Hollands Noorderkwartier* (Alkmaar, Edam 1994) p. 55.
73. Hildebrand, 'Teun de Jager', in: idem, *Camera Obscura* (Amsterdam 1958) dl. I, p. 337.
74. RAA, AHH inv.nr. 1, 13-03-1654.
75. Ibidem.
76. Ibidem, inv.nr. 1, 04-03-1671; inv.nr. 145, reglement 1671, art. 2.
77. Ibidem, inv.nr. 2, 21-03-1708.
78. Zie over de veepest A.M. van der Woude, *Het Noorderkwartier. Een regionaal historisch onderzoek in de demografische en economische geschiedenis van westelijk Nederland van de late middeleeuwen tot het begin van de negentiende eeuw* (Wageningen 1972) pp. 585-593. Ook de eerder genoemde reglementswijzigingen van 1654 en 1671 hangen waarschijnlijk samen met crises, namelijk de Eerste (1652-1654) en aanloop tot de Derde Engelse Zeeoorlog (1672-1674). Ter financiering van leger en vloot werd toen de fiscale druk op de ingelanden zeer hoog opgevoerd.
79. RAA, AHH inv.nr. 145.
80. Ibidem, reglement 1717.
81. Ibidem en inv.nr. 2, 10-08-1717.
82. Ibidem, inv.nr. 2, 10-08-1717 en 20-04-1718; inv.nr. 145, reglement 1717, art. 32.
83. Ibidem, inv.nr. 145, reglement 1717, artt. 11, 20, 29, 31. Een (zilveren) ducaton of zilveren rijder had een waarde van 63 stuivers, zie H. Enno van Gelder, *De Nederlandse munten* (Utrecht/Antwerpen 1970) p. 131.
84. Ibidem, inv.nr. 2, 19-04-1719.
85. P.C. Bloys van Treslong Prins, J. Belonje, *Genealogische en heraldische gedenkwaardigheden in en uit de kerken der provincie Noord-Holland*, dl. IV (Utrecht 1930) p. 287.
86. RAA, AHH inv.nr. 2, 17-04-1720; Wormsbecher.
87. Aten 1997, pp. 11-12.
88. RAA, AHH inv.nr. 3, fo. 57v.-58v., 62r., 81r.-85r.; Wormsbecher.

Herkomst illustraties

Archiefdienst voor Kennemerland, Haarlem: pp. 11, 23.

Collectie Hoogheemraadschap Hollands Noorderkwartier: pp. 6
(foto C. de Gooyer), 12, 22 (foto C. de Gooyer).

Ontleend aan J.J. Schilstra, De Hondsbossche (Alkmaar 1981): p. 14.

Regionaal Archief, Alkmaar: omslag, pp. 4, 5, 8-9, 13, 15, 17, 20, 21, 24
rechts, 25.

Rijksarchief in Noord-Holland, Haarlem: pp. 3, 7, 10, 16, 19.

Rijksdienst voor Monumentenzorg, Zeist: p. 27

Stichting Atlas van Stolk, Rotterdam: p. 24 links.

Colofon

Dit is de 20e uitgave van de Vrienden van de Hondsbossche,
Kring voor Noord-Hollandse waterstaatsgeschiedenis (2003)

Redactie en beeldresearch:

Dr. D. Aten

Ontwerp, realisatie en druk:

Dékavé

hoogheemraadschap
**Hollands
Noorderkwartier**

**Vrienden van de Hondsbossche, kring voor Noord-Hollandse
waterstaatgeschiedenis**

Correspondentie-adres:

Postbus 850
1440 AW Purmerend
Telefoon (0299) 66 30 00

De kring van Vrienden van de Hondsbossche is opgericht in 1981.
Onder haar auspiciën zijn inmiddels 20 uitgaven verschenen over uiteen-
lopende onderwerpen uit de Noord-Hollandse waterstaatsgeschiedenis.

ISSN 1572-3135